

Západočeská univerzita v Plzni

Právnická fakulta

Diplomová práce

Ukládání a výkon zabezpečovací detence

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Magisterský studijní program

Obor právo

Diplomová práce

Ukládání a výkon zabezpečovací detence

Zpracovala : Petra Marková

Vedoucí diplomové práce : Mgr. Petr Škvain

V Plzni 2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto Diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni 16.3.2012

.....

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Petru Škvainovi za jeho odborné vedení při zpracování mé diplomové práce, za jeho cenné rady a připomínky a za jeho vstřícný přístup při jednotlivých konzultacích.

1. **OBSAH**

1.	OBSAH	5
2.	ÚVOD	8
3.	VÝVOJ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ČESKÉ REPUBLICE	9
3.1	LEGISLATIVNÍ VÝVOJ	9
3.2	HUMANIZACE ZDRAVOTNICTVÍ	10
3.3	KLINICKÝ MODEL	11
4.	ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V SYSTÉMU TRESTNÍCH SANKCÍ	11
4.1	FILOSOFIE UKLÁDÁNÍ TRESTNÍCH SANKCÍ.....	11
4.1.1	MONISMUS A DUALISMUS TRESTNÍCH SANKCÍ.....	12
4.2	OCHRANNÁ OPATŘENÍ	13
4.2.1	VYMEZENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V RÁMCI OCHRANNÝCH OPATŘENÍ	14
4.2.2	ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V SOUSTAVĚ TRESTNÍCH OPATŘENÍ UKLÁDANÝCH MLADISTVÝM.....	15
5.	ROZBOR PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	16
5.1	OBLIGATORNÍ PODMÍNKY ULOŽENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	17
5.1.1	NEPŘÍČETNOST.....	18
5.2	FAKULTATIVNÍ PODMÍNKY UKLÁDÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	20
5.2.1	DUŠEVNÍ PORUCHA.....	22
5.2.2	ZMENŠENÁ PŘÍČETNOST	22
5.3	UKLÁDÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE SAMOSTATNĚ A VEDLE TRESTU	24
5.4	TRVÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	24
5.4.1	ZMĚNA ÚSTAVNÍHO OCHRANNÉHO LÉČENÍ NA ZABEZPEČOVACÍ DETENCI A NAOPAK	25
5.5	NUTNÁ OBHAJOBA	26
5.6	UPUŠTĚNÍ OD VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	26
5.7	VYMEZENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ZÁKONĚ ČÍSLO 218/2003 Sb. O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE	26
6.	VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	27

6.1	ÚSTAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	27
6.2	SKUPINY CHOVCŮ V ÚSTAVU PRO VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	29
6.2.1	HORIZONTÁLNÍ LINIE.....	29
6.2.2	SEKCE.....	31
6.3	ZÁKON ČÍSLO 129/2009 Sb. O VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	32
6.3.1	ÚKOLY ZAMĚSTNANCŮ	33
6.3.2	UMIŠŤOVÁNÍ CHOVCŮ DO ÚSTAVŮ	34
6.3.3	PRÁVA A POVINNOSTI OSOB UMÍSTĚNÝCH V DETENČNÍCH ZAŘÍZENÍCH.....	35
6.4	REŽIM DETENČNÍHO ÚSTAVU	36
6.5	KOMPLEXNÍ ZPRÁVA	37
6.6	KONTROLA VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	38
6.7	MAŘENÍ VÝKONU SOUDNÍHO ROZHODNUTÍ	39
6.8	ORAGANIZAČNÍ STRUKTURA VAZEBNÍ VĚZNICE A ÚSTAVU PRO VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE BRNO	39
7.	OCHRANNÉ LÉČENÍ, ZABEZPEČOVACÍ DETENCE NEBO NEPODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY	40
7.1	NEPODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY.....	40
7.2	OCHRANNÉ LÉČENÍ	41
7.3	ZÁKON ČÍSLO 373/2011 Sb.O SPECIFICKÝCH ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH	42
7.4	SOUD UKLÁDÁ OCHRANNÉ LÉČENÍ OBLIGATORNĚ.....	43
7.5	SOUD UKLÁDÁ OCHRANNÉ LÉČENÍ FAKULTATIVNĚ.....	44
7.6	DĚLENÍ OCHRANNÉHO LÉČENÍ.....	45
7.7	PROBLEMATIKA ZNALECKÝCH POSUDKŮ	47
8.	KOMPARACE S NĚMECKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU.....	48
8.1	VÝVOJ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V NĚMECKU.....	49
8.1.1	§ 66 StGB (STRAFGESETZBUCH, Trestní zák. Spolkové rep. Německo).....	49
8.1.2	ZMĚNA TRVÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE.....	51
8.1.3	VÝHRADA ULOŽENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE.....	52
8.2	ROZSUDEK EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA ZE DNE 17.12.2009	54

8.3	ROZSUDEK SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU ZE DNE 4.5.2011.....	55
8.4	KOMPARACE NĚMECKÉ A ČESKÉ ÚPRAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	56
8.5	DETENČNÍ ÚSTAV V ARNSDORFU	57
9.	APLIKAČNÍ PROBLÉMY V PRAXI.....	58
9.1	PROBLEMATIKA RETROAKTIVITY	58
9.2	PŘÍPADOVÁ STUDIE 1	59
9.3	PŘÍPADOVÁ STUDIE 2	60
10.	SHRNUTÍ.....	62
10.1	DOPORUČENÍ.....	62
11.	ZÁVĚR.....	64
12.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
13.	PŘÍLOHY	70
14.	SUMMARY	71

2. ÚVOD

Zabezpečovací detence je institut, který se stal součástí platné právní úpravy České republiky od 1. ledna 2009. Je určený zejména pro pachatele závažné trestné činnosti představující pro společnost vysoké nebezpečí. Zabezpečovací detence je alternativní sankcí, jejímž hlavním úkolem je vyřešit letitý problém s nepřizpůsobivými odsouzenými, kteří jsou umístěni v ústavech ochranného léčení. Podmínky v těchto ústavech nejsou dostačující pro práci s vysoce nebezpečnými chovanci. Tito jedinci utíkají z ústavů ochranného léčení, napadají personál a ostatní spolupacienty. Je proto logickým následkem, že se zrodila myšlenka o potřebě střežit takto nebezpečné chovance.

Účel zabezpečovací detence primárně klade důraz na bezpečnost a ochranu společnosti před pachateli závažné trestné činnosti. Vedle toho personál zabezpečovací detence usiluje o resocializaci pachatele prostřednictvím léčebných, psychologických, vzdělávacích, pedagogických a rehabilitačních programů. Jedná se o reedukační ústav nezdravotnického charakteru. Zabezpečovací detence je ukládána bez rozlišení věkové kategorie dospělých a mladistvých především nepřičetným pachatelům, kteří se dopustili v důsledku své duševní choroby činu jinak trestného naplňujícího znaky zločinu, zmenšeně přičetným, kteří se dopustili zločinu ve stavu vyvolaném duševní poruchou a recidivistům zneužívajícím návykové látky, kteří se pod vlivem těchto látek, dopustili nebezpečných zločinů. Při ukládání zabezpečovací detence je třeba mít na paměti, že se jedná o *ultima ratio* trestněprávních sankcí. Je následkem protiprávního jednání, které je třeba regulovat prostředky trestního práva až v krajních případech, čímž plní subsidiární úlohu vůči ochrannému léčení. Zabezpečovací detence je institut, který obsahuje i prvky zdravotnického zařízení a nahrazuje jiné neúčinné formy ochranného léčení. Zpřísnující prvek je spatřován především v teoreticky neomezené době trvání a v důslednější izolaci pachatele od společnosti.

Od 1. 1. 2012 nabyla účinnosti novela, která upouští od některých přísných kritérií pro ukládání zabezpečovací detence a rozšiřuje tak okruh případů, na které soudy budou moci aplikovat ustanovení o zabezpečovací detenci.

3. VÝVOJ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ČESKÉ REPUBLICE

3.1 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ

V 70. letech minulého století odborná veřejnost začínala diskutovat o vytvoření zvláštního ústavu, který by byl vytvořen za účelem eliminování nebezpečí, které hrozí společnosti ze strany některých pachatelů v důsledku jejich duševní poruchy. V polovině 90. let Ministerstvo zdravotnictví zpracovalo záměr vytvořit zařízení pro ochrannou léčbu v psychiatrické léčebně Dobřany zaměřené na zvláště nebezpečné pacienty, nicméně k uskutečnění projektu nakonec nedošlo.¹ V druhé polovině 90. let se o problematiku detence začalo zajímat Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví. Tato skupina následně předložila konkrétní návrhy na řešení situace a posléze také její činnost vedla ke zřízení mezirezortní Komise ochranné léčby při Ministerstvu zdravotnictví. Komise se zabývala vznikem institutu zabezpečovací detence jako jednou ze svých priorit a současně se zabývala projektem nových pavilonů tzv. diferencovaného ochranného léčení v psychiatrické léčebně Brno – Černovice, přičemž se vedla diskuze, že zde by mohl být umístěn detenční ústav. Činnost komise a úsilí odborných lékařských společností vedly k tomu, že vznik institutu zabezpečovací detence se nakonec podařilo prosadit v rámci vládního návrhu nového trestního zákoníku, který ovšem nebyl přijat nicméně z důvodu, které se netýkaly zabezpečovací detence.² Úprava zabezpečovací detence byla v určitém smyslu zúžená a zjednodušená přebrána již do novely trestního zákona č. 140/1961 Sb. provedené zákonem č. 129/2008 Sb. s účinností od 1.1.2009, avšak v úplném znění byla zabezpečovací detence zakotvena až do trestního zákoníku s účinností od 1.1.2010.³ Vzhledem k tomu, že lékařská, zejména psychiatrická, komunita stále nebyla spokojena

¹ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci,

² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 129/2008 Sb. – sněmovní tisk č. 251/2007

³ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář s. 1044

s vymezením zabezpečovací detence tak, jak byla pojata v trestním zákoníku, byla přijata novela účinná od 1.1.2012, která umožňuje uložit zabezpečovací detenci pro širší okruh pachatelů a zároveň umožňuje přeměnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci za méně přísnými podmínkami, než tomu bylo doposud.

3.2 HUMANIZACE ZDRAVOTNICTVÍ

Hlavním důvodem, proč se začaly objevovat požadavky na vytvoření nového druhu ochranného opatření a proč se začalo spekulovat o zavedení nového zvláštního ústavu pro pachatele představující pro společnost mimořádné nebezpečí, bylo především to, že v rámci humanizace a liberalizace zdravotnictví došlo v psychiatrických léčebnách k odstranění některých bezpečnostních opatření. Zmíněná humanizace je na jednu stranu velmi pozitivním krokem vzhledem k okolnosti, že můžeme zaznamenat pozitivní vztah mezi účinnou léčbou a pro pacienta lidským prostředím léčebny, na druhou stranu však přináší riziko při práci s nebezpečnými osobami, které tiranizují celé oddělení, napadají personál a dopouštějí se opakovaných útěků. Útěky jsou bohužel velmi častým jevem, což souvisí s odstraněním mechanických překážek a uvolněním režimových opatření.⁴ Některé osoby umístěné v ústavech ochranného léčení jsou hodnoceny jako vysoce nebezpeční agresori a sexuální devianti, u nichž lze na základě vyšetření duševního stavu znaleckým posudkem předpokládat, že v budoucnu spáchají opět závažnou trestnou činnost. Tyto osoby do režimu ochranného léčení, tak jak je v praxi realizováno, nepatří.⁵ Obecně lze tuto skupinu charakterizovat jako osoby, které nespolupracují, odmítají a sabotují léčbu nebo negativně ovlivňují ostatní pacienty. Je u nich diagnostikována např. těžká porucha osobnosti, psychopatická osobnost, nízký intelekt či sexuální deviace.

⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 129/2008 Sb. – sněmovní tisk č. 251/2007

⁵ Přesličková, H., Tomášek, J., Zeman, P., K navrhované právní úpravě institutu zabezpečovací detence. Trestní právo, 2004, č. 8, s. 21

3.3 KLINICKÝ MODEL

Právní úprava zabezpečovací detence v České republice je koncipována podle tzv. klinického modelu (Clinical model). Tento model významně zdůrazňuje léčbu, psychologické, rehabilitační a další působení na určitý druh nepřizpůsobivých odsouzených. Vedle klinického modelu existuje ještě ochranný model (Community protection model), který klade důraz na ochranu společnosti a léčebné působení na pachatele není zdaleka tak podstatné jako u klinického modelu. I přesto, že je zabezpečovací detence koncipována v rámci klinického modelu, jejím primárním účelem je ochrana společnosti.⁶

4. ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V SYSTÉMU TRESTNÍCH SANKCÍ

4.1 FILOSOFIE UKLÁDÁNÍ TRESTNÍCH SANKCÍ

S novým trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. (dále jen trestní zákoník) došlo k pozměnění filosofie ukládání trestních sankcí. Nově vystupuje do popředí zásada depenalizace trestu, kdy vedle stávajících trestních sankcí dochází ke konstruování nových alternativních sankcí, které kladou důraz i na přiměřenou satisfakci trestních činů. *„Změna celkové filosofie ukládání sankcí, kdy je třeba změnit hierarchii sankcí, v rámci níž by byl trest odnětí svobody chápán jako ultima ratio a kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí předpokládající širokou možnost využití alternativních sankcí k zajištění pozitivní motivace pachatele.“*⁷

Ve zvláštní části trestního zákoníku jsou oproti předchozí úpravě sazby některých trestných činů nižší, nicméně na druhé straně jako reakce na závažné trestné činy se u nejzávažnějších trestních činů uplatňuje náležitá trestní represe. Zatímco trest

⁶ Šámal P., Škvain P., Rechtliche Regelung der Sicherungsverwahrung in der Tschechischen Republik, MschrKrim 94.Jahrgang – Heft 4 – 2011, s. 289

⁷ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 28

bez odplatných účinků nemůže dosáhnout svého cíle, ochranná opatření v sobě neobsahují morálně politický odsudek činu.⁸

4.1.1 MONISMUS A DUALISMUS TRESTNÍCH SANKCÍ

Uspořádání sankcí se v jednotlivých zemích odlišují v závislosti na tom, zda vycházejí z monismu či dualismu trestních sankcí, ačkoliv se ohledně tohoto tématu vedly žhavé diskuse při přípravě nového trestního zákoníku, zůstal i v současné době zachován systém dualistický a to tak, jak tomu bylo i v předcházejícím zákoně. Existují vedle sebe dva druhy sankcí a to tresty a ochranná opatření. Obě koncepce (monismus i dualismus) mají své stoupence i odpůrce. Ve prospěch monismu hovoří argument, který říká, že rozdíl mezi trestem a ochranným opatřením se v podstatě stírá, proto, že účel ochranného opatření sice není způsobení újmy pachateli, ale újma vyplývající z ochranného opatření je ve svých důsledcích mnohdy tvrdší než újma způsobená trestem.⁹ Výkon ochranného opatření a trestu v mnoha případech fakticky probíhá podobně.¹⁰ Výkon trestu odnětí svobody i výkon trestu zabezpečovací detence probíhá v uzavřeném prostoru s patřičným vnějším zabezpečením, vězni i chovanci každý den žijí podle specifických režimů a nemohou opustit prostory, v nichž jsou drženi.

Dualistická koncepce se vyvinula na základě dohody mezi učením klasické školy trestního práva a pozitivistické školy trestního práva. Klasická škola upřednostňovala názor, že každý trest má být přiměřený vině za trestný čin. Pozitivistická škola naproti tomu zdůrazňovala otázku nebezpečnosti a tvrdila, že ochranné opatření má být přiměřené nebezpečnosti pachatele.¹¹ Zabezpečovací opatření vzniklo na základě konsenzu mezi těmito dvěma teoretickými proudy a bylo ukládáno vedle trestu a nebo i mohlo trest zcela nahradit. Argumenty

⁸ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 7 až 9

⁹ Šámal P., Karabec Z., Ke koncepci rekodifikace trestního práva hmotného. Právník. 2000, roč. 139, č.4, S.351.ISSNO231-6625,s 351

¹⁰ Sotolář V. Systém Československého trestního práva: Tresty a ochranná opatření 1. vyd. Praha:Academia, 1979, s. 183

¹¹ Šámal P., Karabec Z., Ke koncepci rekodifikace trestního práva hmotného. Právník. 2000, roč. 139, č.4, S.351.ISSNO231-6625 s. 349

hovořící ve prospěch dualismu trestních sankcí poukazují na fakt, že je třeba respektovat odlišnosti mezi trestem a ochranným opatřením v tom smyslu, že trest znamená jakousi sociální výtku pachateli za spáchaný trestný čin, kdežto ochranné opatření je koncipováno s cíli odlišnými, především by mělo eliminovat nebezpečnost pachatele pro naši společnost. V našem právním řádu se vychází z dualistické koncepce při ukládání trestu nebo ochranných opatřeních dospělým.¹² Rozdílná situace je v případě mladistvých pachatelů. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je postaven na monismu trestních sankcí.

4.2 OCHRANNÁ OPATŘENÍ

V současné době jsou ochranná opatření trestněprávní sankcí, která je ukládána soudem na základě zákonné normy jako následek spáchaného protiprávního činu. Ochranná opatření na rozdíl od trestů neobsahují represivní prvek a jejich intenzita není odvislá od stupně nebezpečnosti činu. Zdravotnictví se týká pouze ochranné léčeni, které zdravotnická zařízení provozují ve veřejném zájmu. V České republice byl přijat zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, který nabude účinnosti 1.4.2012 upravující výkon a praktickou realizaci ochranného léčení. Důvodem pro přijetí tohoto zákona bylo, aby omezení práv a svobod pacientů umístěných v těchto zařízeních nebylo rozdílné. V případě ochranného léčení je očividná absence externí kontroly péče o pacienty. V nezáviděníhodné situaci se nachází na druhou stranu i zdravotnický personál, který je denně vystaven verbální a chvílemi i fyzické agresivitě nepřizpůsobivých delikventů. Pokusy o vybudování kladného postoje k léčbě a o vytvoření náhledu na duševní poruchu jsou u nemalého počtu odsouzených neúspěšné. Praktické poznatky ukazují, že je naprosto nezbytné diferencované zacházení se společensky nebezpečnými delikventy, kteří jsou v léčení toxikomanickým, protialkoholním nebo sexuologickým.¹³

Dle § 36 trestního zákoníku se trestními sankcemi rozumí tresty a ochranná opatření. Trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti

¹² Milěřová D., Diplomová práce – sankční systém trestního práva v novém trestním zákoně, 2010, Masarykova universita v Brně s. 17 až 19

¹³ [2012-02-21]dostupný z <http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2005/02/brichcin.html>

spáchaného trestného činu a poměrům pachatele, čímž je vyjádřena přiměřenost trestních sankcí. Tato zásada nám říká, že tam, kde postačí uložení trestní sankce méně postihující nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější. Druhy tzv. ochranných opatření jsou obecně pojímány jako zadržovací opatření pro specifický okruh pachatelů, kteří jsou zvláště nebezpeční a trpí duševní poruchou nebo poruchou osobnosti.¹⁴ Dle § 98 trestního zákoníku se ochranná opatření dělí na ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci a jiné majetkové hodnoty a ochrannou výchovu. Není možná kumulace ochranného léčení a zabezpečovací detence a to vzhledem k podobnosti těchto ochranných opatření. Trestní zákoník ovšem stanoví vzájemnou prostupnost zabezpečovací detence a ochranného léčení, když umožňuje přeměnu ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci a naopak.¹⁵ O ochranných opatřeních soud rozhoduje vždy podle zákona účinného v době, kdy se ukládají. Výkon ochranných opatření se nepromlčuje, ochranná opatření se nezahlazují a ani nemůže dojít k jejich prominutí milostí prezidenta republiky.¹⁶

4.2.1 VYMEZENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V RÁMCI OCHRANNÝCH OPATŘENÍ

Podstatným znakem zabezpečovací detence je její subsidiarita k ochrannému léčení. Možnost uložení zabezpečovací detence je vázána na podmínku spočívající v tom, že nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele a nelze očekávat, že uložené ochranné léčení povede v budoucnu k ochraně společnosti. Je zohledněn také již projevený postoj pachatele k ochrannému léčení.¹⁷ Zabezpečovací detence je chápána jako *ultima ratio* trestněprávních sankcí a důsledek tohoto vymezení je ten, že může být ukládána až v krajních případech. V takovýchto případech uložení ochranného léčení není dostačující ani účelné a představuje pro společnost vysoké riziko

¹⁴ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 24

¹⁵ Škvain P., Zabezpečovací detence v osnově trestního zákoníku a návrhu zákona o výkonu zabezpečovací detence. ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURUDUCA 2, s. 112

¹⁶ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 17

¹⁷ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, s. 549 marg. č.781

v případě útěku pachatele na svobodu. Cíl zabezpečovací detence je primárně ochrana společnosti, která spočívá ve zpřísněných požadavcích, jež jsou kladeny na ostrahu jedinců. Zabezpečovací detence nicméně nesmí být chápána jako pouhé „skladiště“ nepřizpůsobivých odsouzených, ale je nutné také na chovance působit pozitivně s cílem jeho resocializace. V ideálním případě je chovanci změněna zabezpečovací detence na ochranné léčení ústavní a posléze na ochranné léčení ambulantní a jeho následné zařazení do společnosti. V rámci zabezpečovací detence jsou vykonávány léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické, rehabilitační a činnosti programy, které všechny slouží k výše nastíněnému cíli.

Významnou roli v souvislosti se zabezpečovací detencí představují znalecké posudky z odvětví psychiatrie, psychologie, popř. sexuologie. Vypracování znaleckého posudku nařizuje soud a současně je dána možnost vypracování druhého znaleckého posudku z podnětu obhajoby. Znaleckým posudkem sledujeme především rozlišení případů, kdy bude vhodné uložit ochranné léčení a kdyby ochranné léčení nevedlo k dostatečné ochraně společnosti a je nutné uložit zabezpečovací detenci. Znalecký posudek vypracovává znalec z oboru psychiatrie, v případech zvláště komplikovaných či důležitých jsou přibráni znalci dva. Dle § 116 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád) znalec vysloví závěr o tom, zda je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný a to v případě, že u něho shledá příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti.

4.2.2 ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V SOUSTAVĚ TRESTNÍCH OPATŘENÍ UKLÁDANÝCH MLADISTVÝM

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 9 deklaruje účel opatření, která jsou ukládána mladistvým. Ten je spatřován v tom, že je především nutné vytvořit podmínky pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje každého jednotlivce, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází. Ochranná opatření chrání mladistvého před škodlivými vlivy a předchází dalšímu páčání provinění. Kladu si otázku, do jaké míry je monismus zachován, vzhledem k faktu, že jako

trestněprávní následek je možno mladistvému uložit i zabezpečovací detenci. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je jako takový postaven na monismu sankčního systému. „Připuštění možnosti použít u této věkové kategorie zabezpečovací detence bez jakékoli korekce podmínek stanovených pro její uložení a určující její obsah a délku trvání je faktickým popřením toho, co se podařilo vybudovat, totiž soustavu opatření speciálně uzpůsobeným potřebám dospívajícího jedince.“¹⁸ Tato koncepce je tudíž spíše dualistická. Zmíněný dualismus je v ostrém kontrastu s proklamovanými východisky a cíli opatření ukládaných v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže, které by mělo být postaveno na monismu trestněprávních sankcí. Ukládání zabezpečovací detence u věkové skupiny mladistvých neodpovídá dosaženému stavu poznání v oblasti lidské psychiatrie, vývojové psychologie a kriminologie.¹⁹ Přikláním se k názoru prof. Válkové, která se domnívá, že uložení zabezpečovací detence i mladistvým pachatelům není nejvhodnějším řešením vzhledem k tomu, že je ukládána za stejných podmínek jako je tomu u dospělých. Dle mého názoru může prostředí zabezpečovací detence ve velké míře negativně ovlivnit vývoj mladistvého a podstatně ztížit jeho budoucí případné začlenění do společnosti.

5. ROZBOR PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Institut zabezpečovací detence se promítl do následujících trestněprávních předpisů. Jedná se o trestní zákoník, trestní řád, zákon číslo 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a celou škálu dalších právních předpisů, které reflektují zakotvení zabezpečovací detence do českého právního řádu.

¹⁸ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005, s. 31

¹⁹ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005, s. 32

5.1 OBLIGATORNÍ PODMÍNKY ULOŽENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Podle § 100 trestního zákoníku soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 47 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložení ochranného léčení vzhledem k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. § 47 odst. 2 upravuje upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Od 1.1.2012 došlo k podstatné změně, když v § 100 odst. 1 znaky zvláště závažného zločinu nahradily znaky zločinu. Výše zmíněný odstavec 1 upravuje podmínky, kdy soud ukládá zabezpečovací detenci obligatorně. Dále vyjadřuje subsidiaritu zabezpečovací detenci vůči ochrannému léčení, tím, že zabezpečovací detence přichází v úvahu u nepřičetných pachatelů až v případě, když z duševní poruchy jednoznačně vyplývá, že ochranné léčení nemůže zajistit spolehlivě ochranu společnosti.²⁰ Trestní zákoník definuje zločiny jako všechny trestné činy, které nejsou přečiny. Přečinem jsou všechny nedbalostní trestní činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let. Zvláště závažné zločiny jsou ty trestné činy, na něž trestní zákon stanoví horní hranici trestní sazby nejméně 10 let. Právní úprava dřívejší umožňovala obligatorně uložit zabezpečovací detenci pachatelům zvláště závažných zločinů. tzn., že se jednalo o pouze velmi nebezpečné agresory a pachatele zvláště nebezpečných trestných činů. Je patrný posun, který novela účinná od 1.1.2012 provedla v souvislosti s okruhem pachatelů, kterým soud ukládá obligatorně zabezpečovací detenci v tom smyslu, že v současné době soud uloží detenci při splnění dalších zákonných podmínek také pachatelům méně závažné trestné činnosti a to pachatelům zločinu.

²⁰ Jelínek, J., Trestní právo hmotné, obecná část, s. 430

5.1.1 NEPŘÍČETNOST

5.1.1.1 NEZAVINĚNÁ NEPŘÍČETNOST

Téma nepřičetnosti pachatele lze považovat za mezioborové a je v centru zájmu nejen právníků, ale i forezních psychiatrů. Jedna ze zákonných podmínek trestní odpovědnosti vychází z pachatelových duševních schopností, na základě kterých lze usoudit, zda dotyčný je přičetný nebo nepřičetný. Vymezení nepřičetnosti v novém trestním zákoníku je zakotveno v § 26 a říká, že kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání není za tento čin trestně odpovědný. *„Bylo by nejen nespravedlivé, ale i trestně politicky neúčelné klást na jedince břímě trestní odpovědnosti, pokud by je vzhledem ke svým psychickým schopnostem nemohl unést.“*²¹ Jednou z podmínek přičetnosti pachatele je jeho rozpoznávací způsobilost, tzn., že je schopen vnímat protiprávnost svého jednání a pochopit význam svého činu pro společnost. Jedná se o složku vědomí. Druhou podmínkou je pachatelova schopnost ovládat své jednání. Určovací způsobilost znamená, že pachatel je schopen určit zaměření svého jednání. Tato složka chování je volní. Pokud je pachatel nepřičetný, uvedené schopnosti, nebo alespoň jedna z těchto schopností, jsou vymizelé. Může se tak stát v důsledku duševní poruchy nebo jeho nedostatečného rozumového a mravního vývoje pachatele. Existence duševní poruchy v době spáchání trestního činu lze považovat za tzv. biologické kritérium nepřičetnosti. Nedostatek rozumové schopnosti nebo ovládací schopnosti můžeme považovat za tzv. psychologické kritérium nepřičetnosti.²² *„Stav nepřičetnosti musí být dán v době činu. Nastal-li až později, může být jen důvodem k přerušení trestního stíhání.“*²³

²¹ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, s. 194, marg.314

²² Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010,s.52 až 53

²³ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář až s. 1050

PATOLOGICKÁ OPILOST

V případě patologické opilosti bude trestní odpovědnost zcela vyloučena, jedná se o případ, kdy pachatel nemohl předpokládat, že se vlivem návykové látky uvede do stavu nepřičetnosti.²⁴ Jedná se o krátkodobou duševní poruchu, kdy např. po vypití malého množství alkoholu, které by u většiny lidí nezpůsobilo intoxikaci, dochází k patologické reakci. Na stav takto vyvolaný si pachatel obvykle nepamatuje. Typickými projevy jsou agrese vůči okolí či sobě, bludy, halucinace a další poruchy chování.

5.1.1.2 ZAVINĚNÁ NEPŘÍČETNOST

Zvláštním případem je § 360 trestního zákoníku, který stanoví, jakým způsobem řešit problematiku opilství. Toto ustanovení upravuje jak posuzovat případ, kdy pachatel jednal v nepřičetnosti, kterou si zaviněně přivodil sám a to požitím nebo aplikací návykové látky. Jedná se tedy o zaviněnou nepřičetnost. Trestní odpovědnost pachatele za čin spáchaný ve stavu jím zaviněné nepřičetnosti může mít tyto formy:

A. ACTIO LIBERA IN CAUSA – DOLOSA

Dolózní actio libera in causa je upravena v § 360 odst. 2 trestního zákoníku. Volným překladem lze přeložit tento výraz jako jednání svobodné ve své příčině. Jedná se o situaci, kdy si pachatel sám přivodil stav nepřičetnosti požitím návykové látky z důvodu, aby v tomto stavu mohl spáchat úmyslný trestný čin. Pachatel se napije na kuráž, aby otupil své zábrany. Soud zkoumá trestní odpovědnost podle doby, než se uvedl v nepřičetnost tzn. podle doby, kdy byl ještě přičetný. Odpovědnost pachatele je zachována v plném rozsahu a z hlediska úvah o trestu lze takovýto způsob spáchání trestného činu hodnotit jako přitěžující okolnost.

²⁴ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, s. 202, marg. 323

B. ACTIO LIBERA IN CAUSA – KULPOSA

Kulpózní actio libera in causa je upravena v § 360 odst. 2 trestního zákoníku. Pachatel se uvede do stavu nepřičetnosti úmyslně či nedbalostně. Následně spáchaný trestný čin je spáchán nedbalostně. Znak subjektivní stránky pachatele předmětného trestného činu je zde naplněn již od počátku přivádění se do stavu nepřičetnosti, jako u předchozího případu takže plná, resp. zvýšená trestní odpovědnost je na místě.

C. RAUSCHDELIKT (OPILSTVÍ) – dolózní, kulpósní

Opilství je v trestněprávním smyslu přijatelné kompromisní řešení problému odpovědnosti pachatele za čin spáchaný pod vlivem návykové látky, ve stavu jím zaviněné nepřičetnosti. Pachatel odpovídá plně za trestný čin, i když spáchaný ve stavu nepřičetnosti, pokud si tento stav přivodil zaviněně sám, aniž jeho subjektivní stránka pokrývala i onen následný čin. Skutková podstata trestného činu opilství je zakotvena v § 360 odst. 1 trestního zákoníku. Ta pojednává o zaviněném přivedení se do stavu nepřičetnosti a v tomto stavu následné spáchaní trestného činu jinak trestného. Čin jinak trestný neboli *kvazidelikt* sám o sobě být trestný nemůže z důvodu nepřičetnosti pachatele. Pachatelovo zavinění se z hlediska ustanovení § 360 odst. 1 vztahuje jen na fakt přivedení se do stavu nepřičetnosti.²⁵

5.2 FAKULTATIVNÍ PODMÍNKY UKLÁDÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Podle § 100 odst. 2 soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu způsobu života a jeho poměrům zaprvé tehdy, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti a za druhé v případě, že

²⁵ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, s. 199, marg. č. 322

pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti v jejím zneužívání odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.

U fakultativního uložení zabezpečovací detence je důvodem pro její uložení zejména osoba pachatele, která spoluurčuje závažnost spáchaného trestného činu, přičemž se přihlíží k dosavadnímu způsobu života pachatele a k jeho poměrům.²⁶ Poměry pachatele jsou osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele. Tyto poměry mohou mít vliv na to, zda bude uložena zabezpečovací detence. Jedná se o okolnosti vypovídající, jaký měl pachatel charakter.²⁷

§ 100 odst. 2 písm. b) popisuje případ, kdy soud může uložit fakultativně zabezpečovací detenci, pokud je pachatel recidivista a zneužívá návykovou látku. Pachatel se oddává zneužívání návykové látky, jestliže ji zneužívá po delší dobu, tzn., že zneužívání je dlouhodobějšího nebo trvalého rázu a má povahu chorobného návyku. Pokud se jedná o ojedinělou opilost, nejedná se o oddávání se zneužívání návykové látky stejně jako experimentování s omamnou nebo psychotropní látkou.²⁸ Podle § 130 trestního zákoníku se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky, způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Trestní zákoník nepočítá se zavedením tzv. preventivní detence vůči recidivistům, kteří netrpí žádnou duševní poruchou ani závislostí na návykové látce ve formě tzv. chorobného návyku. Pachatelům lze fakultativně uložit zabezpečovací detenci, jestliže se oddávají zneužívání návykové látky, které musí dosahovat intenzity tzv. chorobného návyku a zároveň zde musí být

²⁶ Novotný F. a kol., Trestní zákoník 2010, EUROUNION, Praha 2010, s. 213

²⁷ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář s. 1051

²⁸ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář s. 1052

přítomny další podmínky jako je recidiva, typová závažnost jednání, subsidiarita k ochrannému léčení nebo postoj pachatele k léčbě v minulosti.²⁹

5.2.1 DUŠEVNÍ PORUCHA

Znění § 123 trestního zákoníku stanoví, že duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Ustanovení používá mezinárodně uznávaného diagnostického klasifikačního systému ICD – 10 a pojmy a obsahy, které jsou převzaté z manuálu duševních poruch vyvinutého americkou psychiatrickou společností známého pod názvem DSM – IV – TR.³⁰ U některých pachatelů se vyskytuje souběh několika duševních poruch a je nutné posuzovat jejich vzájemné působení a jejich vliv na přičetnost pachatele. Znalec musí diagnostikovat u pachatele duševní poruchu a zároveň musí být v trestním řízení zjištěno, které její projevy měly vztah k trestnému činu. Na základě toho je posouzen její právní význam. Psychiatři jako soudní znalci by měli mít určité základní právní znalosti, aby svým posudkem mohli přispět ke splnění účelu trestního řízení.³¹

5.2.2 ZMENŠENÁ PŘÍČETNOST

Zmenšenou přičetnost definuje trestní zákoník v § 27, který říká, že za zmenšeně přičetného je považován ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. Rozdíl mezi zmenšenou přičetností a nepřičetností je dán ve stupni snížení dané schopnosti. V případě nepřičetnosti není schopnost rozpoznat nebo ovládat své jednání dána vůbec. V případě zmenšené přičetnosti postačí, že pachatel měl sníženou schopnost rozpoznat a ovládat své jednání. Zmenšená přičetnost není považována za polehčující okolnost ani nevyklučuje trestní odpovědnost, nicméně odůvodňuje zvláštní postup vůči pachateli trestného činu.

²⁹ Šámal, P., Škvain P., Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2005, č.12, s. 309 až s. 313

³⁰ Válková, H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 253

³¹ Solnař V., Fenyk J., Císařová D., Systém českého trestního práva, s. 4

Nemusí snižovat společenskou nebezpečnost, ale má vliv na rozhodování o sankci.³²

Tabulka č. 1-obligatorní uložení ZD

§ 100 odst. 1 (§ 47 odst. 2, upuštěno od potrestání)	§ 100 odst. 1 (zastaveno trestní stíhání)
Zločin	Zločin
Zmenšená přičetnost nebo stav vyvolaný duševní poruchou	Nepřičetnost, není trestně odpovědný
Uložení obligatorní	Pobyt na svobodě je nebezpečný
Vina	Ochranné léčení – neúspěšné
Bez trestu	Uložení obligatorní
	Samostatně
	Bez viny

Tabulka č. 2 – fakultativní uložení ZD³³

§ 100 odst. 2 písm. a)	§ 100 odst. 2 písm. b)
Zločin	Zločin
Přičetnost, stav vyvolaný duševní poruchou	Přičetnost
Ochranné léčení – neúspěšné z důvodu nedostatečné ochrany společnosti	Zneužívání návykové látky
Pobyt pachatele na svobodě je nebezpečný	Recidiva (forma odsouzení za zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím užíváním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta)
Fakultativní uložení, vedle trestu, pachatel odsouzen	Ochranné léčení - neúspěšné
Vina	Fakultativní uložení, vedle trestu
Trest	Pachatel odsouzen, vina, trest

³² Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 54

³³ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 30

5.3 UKLÁDANÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE SAMOSTATNĚ A VEDLE TRESTU

Podle § 100 odst. 3 trestního zákoníku může soud uložit zabezpečovací detenci samostatně, při upuštění od potrestání anebo vedle trestu. Vzhledem k podobnosti ochranného léčení a zabezpečovací detence je vyloučeno kumulovat tyto dvě ochranná opatření. Pokud je uložena zabezpečovací detence vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, pak podle § 100 odst. 3 trestního zákoníku se zabezpečovací detence vykoná až po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Pokud byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době výkonu zabezpečovací detence pak se její výkon na dobu výkonu trestu odnětí svobody přerušuje. *„Samostatně uloží soud zabezpečovací detenci především u nepřičetného pachatele. Vedle trestu přichází uložení zabezpečovací detence v úvahu zmenšeně přičetných, u pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a u pachatelů, kteří se oddávali zneužívání návykových látek.“*³⁴

5.4 TRVÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Dle § 100 odst. 5 zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud nejméně jednou za 12 měsíců a u mladistvých jednou za 6 měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají. Kompetence k rozhodnutí o této otázce přísluší okresnímu soudu, v jehož obvodu se ústav pro výkon zabezpečovací detence nachází. Na rozdíl od ochranného léčení není trvání zabezpečovací detence omezeno. Tak tomu je především z důvodu nebezpečnosti pachatele pro společnost.³⁵

³⁴ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář s.1053

³⁵ Šámal P., Škvain P., Rechtliche Regelung der Sicherungsverwahrung in der Tschechischen Republik, MschrKrim 94.Jahrgang – Heft 4 – 2011, s. 292

5.4.1 ZMĚNA ÚSTAVNÍHO OCHRANNÉHO LÉČENÍ NA ZABEZPEČOVACÍ DETENCI A NAOPAK

Dle § 100 odst. 6 trestního zákoníku může soud změnit dodatečně zabezpečovací detenci na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení. Umožnění změny zabezpečovací detence na ochranné léčení má posilovat motivaci pachatelů, kteří nyní odmítají nebo maří léčbu, aby změnili svůj postoj a chování.³⁶ § 99 odst. 5 trestního zákoníku upravuje situaci opačnou, kdy soud může změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci za podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 trestního zákoníku. Bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítá vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení. Jedním z důvodů pro vznik zabezpečovací detence a jejího zařazení do systému trestního práva byl dlouhodobý problém s pachateli s ústavní ochrannou léčbou, kteří nespolupracují, sabotují léčbu a jsou nebezpeční ve zdravotnických zařízeních.³⁷ V souvislosti s touto otázkou v praxi vyvstává řada problémů. Dodatečná změna se uskutečňuje v přímé návaznosti na postoji osoby k výkonu ochranného léčení a vlastní snahu podrobit se léčebnému procesu. Tímto je vyjádřena vzájemná prostupnost zabezpečovací detence, ochranného léčení ústavního i ochranného léčení ambulantního. Prostupnost nám umožňuje reagovat na vývoj z duševní poruchy pachatele, postup či stagnace léčebného procesu i postoje pachatele k léčebnému působení.³⁸

³⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 129/2008 Sb. – sněmovní tisk č. 251/2007

³⁷ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 34

³⁸ Vantuch, P., Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011, s. 356

5.5 NUTNÁ OBHAJOBA

Dle článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod má obviněný právo na ustavení advokáta soudem, pokud si ho sám nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí. Zákon, konkrétně v tomto případě, trestní řád stanoví ve svém § 36 odst. 4 písm. b), že obviněný musí mít obhájce mimo jiné v řízení, v němž se rozhoduje o uložení zabezpečovací detence. Nutná obhajoba je v takovýchto případech odůvodněná i proto, že duševní stav obviněného zajištění obhajoby prostřednictvím kvalifikovaného obhájce vyžaduje a to i vzhledem k tomu, že zásah do práv uložením zabezpečovací detence je závažný.³⁹

5.6 UPUŠTĚNÍ OD VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

V případě, že soud upustí od výkonu zabezpečovací detence, znamená to, že pominuly okolnosti, pro které byla uložena, před jeho započítím. Za této situace dochází k absenci nebezpečnosti pachatele při pobytu na svobodě, i přesto, že duševní porucha odůvodňující závěry o detenci dále přetrvává. Jinak je tomu v případě propuštění ze zabezpečovací detence, ačkoli název se od předchozího liší jen nepatrně. V tomto případě soud shledá, že pominuly důvody pro další trvání zabezpečovací detence. Chovanec je propuštěn na svobodu, popř. je přeřazen do ústavu ochranného léčení.⁴⁰

5.7 VYMEZENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ZÁKONĚ ČÍSLO 218/2003 Sb. O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

Mezi ochranná opatření ukládána mladistvým patří ochranné léčení, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, ochranná výchova a také zabezpečovací detence. Pokud je mladistvý umístěn do ústavu zabezpečovací detence, je na něj působeno speciálními výchovnými a vzdělávacími pedagogickými programy, které by měly vést k rychlému přeřazení do léčebných procesů v rámci výkonu ochranného

³⁹ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatelí? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 44

⁴⁰ Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, § 1 až 139, Komentář s. 1058

lčení ústavního v psychiatrické léčebně. Podmínky pro uložení zabezpečovací detence mladistvým jsou stejné jako podmínky pro dospělé. Jedná se za prvé o pachatele nepřičetné, kteří se dopustili v důsledku své duševní poruchy činu jinak trestného naplňujícího znaky zločinu, za druhé o pachatele zmenšeně přičetné, kteří se dopustili zločinů ve stavu vyvolaném duševní poruchou a nakonec za třetí o recidivisty, zneužívající návykové látky, pod jejichž vlivem se dopouštějí zločinů. Dle § 12 zákona o soudnictví ve věcech mládeže soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému i tehdy, jestliže mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření. Institut zabezpečovací detence nicméně nijak neřeší mezeru ve výběru účinného ochranného opatření u dětských pachatelů zvláště závažných činů jinak trestních, např. sexuální vrahů. Jedinou zákonnou alternativou u těchto nebezpečných dětí zůstává nařízení ochranné výchovy, kdy po dosažení 18. resp. 19. roku jsou propuštěni na svobodu, přičemž není nijak zajištěna ochrana společnosti před případnou kriminální recidivou.⁴¹

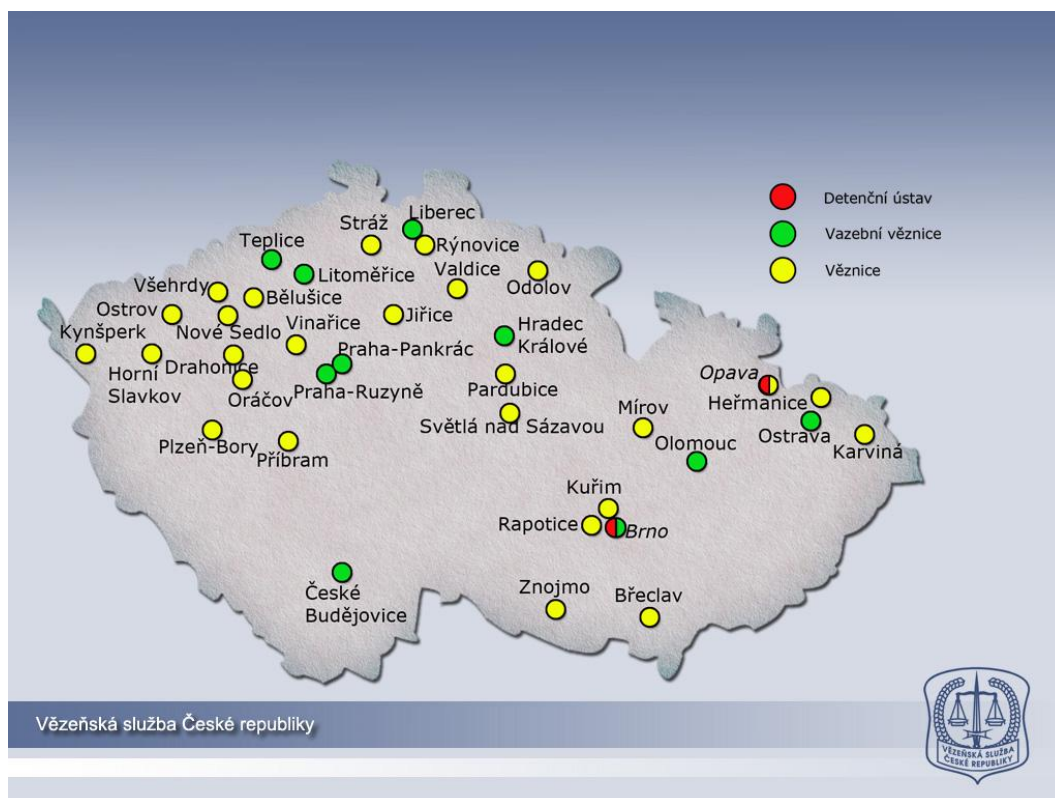
6. VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

6.1 ÚSTAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

V současné době jsou zřízeny v České republice dva ústavy zabezpečovací detence, jeden v Brně (*příloha č. 1*), druhý v Opavě (*příloha č. 2*). V Brně při kapacitě 48 lůžek ústav obývá pouze 16 mužů a 1 žena. Do zařízení v Opavě s kapacitou 150 lůžek nebyl dodnes zařazen jediný chovanec a prostory jsou využívány jako věznice pro muže s dozorem.

⁴¹[2012-02-21] dostupný z <http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2005/02/brichcin.html>

Mapa věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů v České republice⁴²

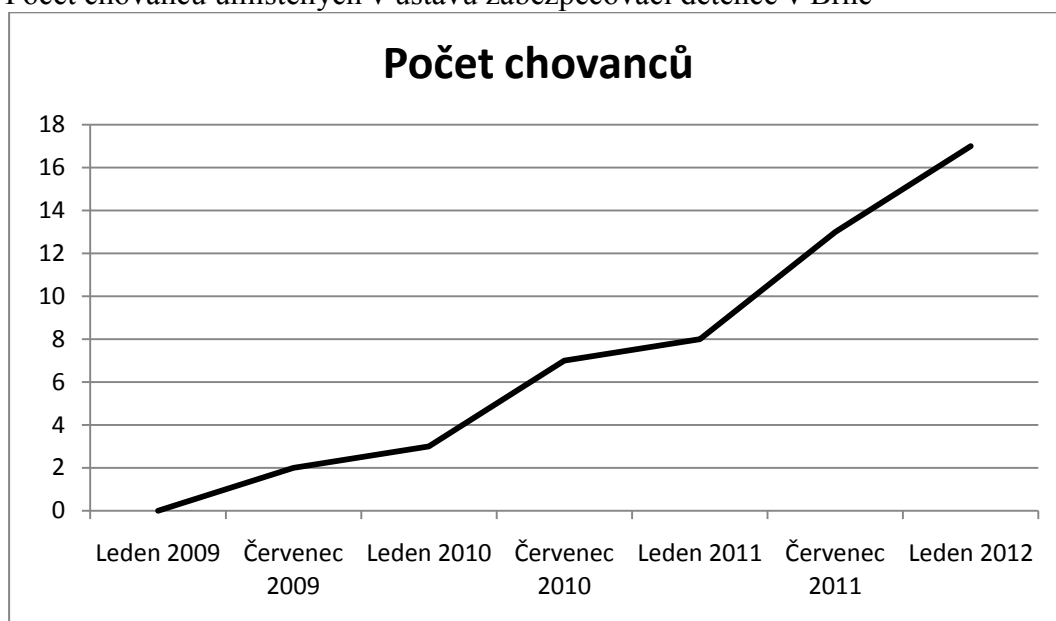

Při plánování kapacity se vycházelo ze zahraničních a domácích průzkumů. Dle mého názoru k zaplňování ústavů dojde zejména v souvislosti s novelizací trestního zákoníku, která uvolňuje podmínky pro uložení detence. Ústavy zabezpečovací detence představují zařízení nezdravotnická, koncentrující nebezpečné pachatele, kteří sabotují ochranné léčení a nebo osoby aktuálně neléčitelné. Dochází zde k prolínání justiční složky a zdravotnické složky. Poznatky zdravotnického personálu se spojují se zkušenostmi pracovníků vězeňské služby a tím dochází k zajištění dosažení účelu institutu zabezpečovací detence. Na chovance je působeno ze strany pedagogů, psychologů, psychiatrů, teologů apod. Pobyt v ústavu by měl vést k tomu, aby se chovanec zamyslel nad svými postoji a usiloval o jejich pozitivní změnu. Nejde tedy o pouhou izolaci chovance před společností. V ideálním případě by si měl chovanec uvědomit svou odchylku a nebezpečnost pro společnost a vyvíjet snahu o spolupráci při její léčbě. Dle § 100 odst. 4 trestního zákoníku se zabezpečovací detence vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými,

⁴² [2012-02-21] dostupný z <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/zakladni-informace-4/mapa-veznic-vazebnich-veznic-a-detencnich-ustavu-cr-5401>

psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Jako příklad možných aktivit v detenčním ústavu je možné uvést terapie, vzdělávací aktivity, sportovní aktivity, výtvarné aktivity, muzikoterapie či pracovní terapie. Na rozdíl od ochranného léčení však není léčba hlavním záměrem činnosti, ale zároveň není opomíjena, vždyť koneckonců zákonné vymezení pachatelů odpovídá skupině osob duševně nemocných a proto je nutné považovat léčbu za nezbytnou součást ústavního režimu.⁴³

Počet chovanců umístěných v ústavu zabezpečovací detence v Brně

6.2 SKUPINY CHOVANCŮ V ÚSTAVU PRO VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

6.2.1 HORIZONTÁLNÍ LINIE

Skupiny chovanců v ústavu pro výkon zabezpečovací detence po horizontální linii jsou následující:

⁴³ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 63

A. PSYCHOTICI

Za prvé se jedná o **psychotiky**, což jsou duševně labilní jedinci, kteří žijí ve svém vlastním světě, nerozlišují svou představu od reality a při páchání trestného činu si neuvědomují závažnost svého jednání.

B. MENTÁLNĚ RETARDOVANÍ

Dále se jedná o **mentálně retardované**. Mentální retardace je postižení rozumových schopností, které je vrozené a bývá trvalého charakteru. Podle závažnosti lze hovořit o lehké, středně těžké a hluboké mentální retardaci. Tato porucha může být buď vrozená, nebo získaná v průběhu prvních dvou let života.

C. SEXUÁLNÍ DEVIANTI

Třetí skupinou jsou **sexuální devianti**, u nichž lze spatřovat odchylky v ukájení sexuálního pudu formami, které společnost netoleruje. Jedná se o jedince s odchylkami od toho co je přijatelné v sexuálním chování. Pravděpodobnost vyléčení postiženého jedince při terapeutické léčbě je velmi nízká, přičemž zaměření léčby se bude ubírat tím směrem, aby se pacient pokud možno co nejvíce vyhýbal možným spouštěcím faktorům a přiznal svou deviaci. Jedná se o trvalou poruchu, nelze zde mluvit o vadě charakteru. Nejzávažnější sexuální devianti trpí buďto poruchou zvanou *patologická sexuální agresivita*, která se projevuje útokem vůči neznámé osobě s cílem dosáhnout pohlavního styku nebo poruchou zvanou *sadismus*, která se projevuje tím, že jedinec je vzrušován fyzickým a duševním utrpením oběti a pocitem, že oběť je plně v jedincově moci. Útočný sadista oběť brutálně napadne a vyhledává negativní reakce oběti jako je strach, odpor nebo utrpení. Společenská nebezpečnost je v těchto případech extrémní. Dalším vysoce nebezpečnou sexuální deviací je *pedofilie*, která ve své ryzí podobě znamená sexuální preferenci prepubertálních dětí.

D. PSYCHOPATI

Čtvrtou skupinou chovanců jsou **psychopati**, čili jedinci trpící těžkou poruchou osobnosti. Spouštěči této poruchy jsou dvojího druhu, jedná se o genetické faktory a o vlivy okolního prostředí, zejména o rodinné poměry a sociální prostředí. Jedinec mívá intenzivní a nestabilní vztahy s lidmi a jeho chování je

sebedestruktivní. Změny nálad jsou u takového jedince na denním pořádku. Tito jedinci bývají paranoidní, schizoidní, disociální nebo emočně nestabilní, vyhybaví, agresivní a narcističtí. Věk sice snižuje intenzitu některých psychopatických projevů, jako např. agresivitu, naopak ale prohlubuje, např. vztahovačnost či egocentrismus. Jedná se o poruchu trvalého rázu, která je vůči terapii velmi odolná a nejde odstranit úplně, lze pouze zmírnit její projevy.

E. ALKOHOLICI, TOXIKOMANI

V poslední skupině jsou zařazeni „zneuživatelé“ návykových látek, alkoholici a toxikomani. Tito jedinci trpí duševními poruchami a poruchami jednání, které jsou vyvolané účinkem psychoaktivních látek. Tou je každá látka, která ovlivňuje duševní procesy v případě, že se vstřebá do organismu a tím ovlivňuje chování i stav vědomí. „MKN 10 uvádí klinické obrazy, vznikající v souvislosti s užíváním psychoaktivních látek např. akutní intoxikaci, škodlivé užívání, syndrom závislosti, odvykací stav nebo amnestický syndrom.“⁴⁴ Zneužívání návykových látek může vyvolat psychotické poruchy podobné schizofrenii nebo halucinaci nebo poruchu s převahou depresivních příznaků. Současná psychiatrie rozlišuje celou škálu látek, jejíž užívání vede k duševním poruchám a k poruchám chování. Např. lze jmenovat alkohol, opioidy, kanabionidy, sedativa, hypnotika, kokain, tabák, halucinogeny a další.⁴⁵ Vztah násilné kriminality a požívání výše zmíněných látek zejména alkoholických nápojů je alarmující.

6.2.2 SEKCE

Po zařazení chovance do skupiny předloží komise řediteli ústavu návrh na zařazení chovance do sekce. Sekcemi se rozumí části oddělení určené pro konkrétní kategorie, které jsou následující:

A. ŽENY

B. OSOBY MLADŠÍ 19 LET

⁴⁴ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 78

⁴⁵ Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva, 1. vydání, Praha, Lexis Nexis, 2009, díl první Tresty a ochranná opatření, s. 247

- C. DOSPĚLÍ MUŽI PSYCHOTICI
- D. DOSPĚLÍ MUŽI S PORUCHOU OSOBNOSTI
- E. DOSPĚLÍ MUŽI S MENTÁLNÍ RETARDACÍ
- F. DOSPĚLÍ MUŽI, SEXUÁLNÍ DEVIANTI ⁴⁶

Výše nastíněné rozdělení chovanců v ústavech zabezpečovací detence je vedeno po horizontální linii. Naproti tomu vertikální členění chovanců zahrnuje fáze vývoje chovance na škále od započetí až po jeho ukončení. Chovanci je umožněno prostoupit do ochranné léčby v závislosti na tom, jak spolupracuje.

6.3 ZÁKON ČÍSLO 129/2009 Sb. O VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Výkon zabezpečovací detence sleduje primárně ochranu společnosti a zároveň se chovanci podrobují působení výchovných terapií. Do ústavu jsou umisťováni pouze jedinci, kterým byla zabezpečovací detence soudem nařízena. V ústavu působí odborní zaměstnanci, jimiž jsou psychologové, speciální pedagogové, psychiatři a další odborníci. Dozor nad chovanci vykonávají zaměstnanci vězeňské služby. Odborní zaměstnanci ústavu jsou psychologové, terapeuti, speciální pedagogové, sociální pracovníci a další zaměstnanci, splňují-li požadovaný stupeň odbornosti.⁴⁷ Oprávnění a povinnosti osob, kteří se podílejí na správě, ostraze a provozu detenčního ústavu jsou upravena v Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 21/2010. V této souvislosti je třeba uvést, že zabezpečovací detence spadá pod Ministerstvo spravedlnosti, což v minulosti nebylo zcela jednoznačné. Mezi kandidáty o tento rezort bylo taktéž Ministerstvo zdravotnictví. Vzhledem ke specifické skladbě pachatelů umístěných do zabezpečovací detence bylo Ministerstvo spravedlnosti vyhodnoceno jako vhodnější řešení.

⁴⁶ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 70

⁴⁷ Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence

6.3.1 ÚKOLY ZAMĚSTNANCŮ

A. ÚKOLY VEDOUCÍHO ODDĚLENÍ PRO DETENCI:

Základním úkolem je řízení, organizace, kontrola a hodnocení činnosti oddělení. Vedoucí oddělení odpovídá za realizaci výkonu zabezpečovací detence tak, aby byl zajištěn komplexně účel zabezpečovací detence.

B. ÚKOLY ZÁSTUPCE VEDOUCÍHO ODDĚLENÍ VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Zástupce je nadřízen všem zaměstnancům zařazeným v oddělení, které podle své odbornosti řídí a kontroluje i po odborné stránce. Zodpovídá za bezpečnost ústavu a činnost, složení a koordinaci týmů, zaměstnanců oddělení pro činnost s konkrétními skupinami chovanců.

C. ÚKOLY PSYCHOLOGA PRO DETENCI

Je členem týmu odborných zaměstnanců oddělení. Je garantem specializované práce na úseku psychodiagnostiky a psychoterapie.

D. ÚKOLY TERAPEUTA PRO DETENCI

Je taktéž členem týmu odborných zaměstnanců oddělení a je garantem specializované práce na úseku komplexního zabezpečení psychoterapeutických služeb, poskytování speciálního poradenství a psychoterapie.

E. ÚKOLY SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA PRO DETENCI

Je členem týmu odborných zaměstnanců, který je garantem specializované práce na úseku etopedie a psychopedie.

F. ÚKOLY PEDAGOGA VOLNÉHO ČASU PRO DETENCI

Tento pracovník je garantem realizace zájmové, sportovní a kulturní činnosti s chovanci

G. ÚKOLY VYCHOVATELE PRO DETENCI

Jeho základním úkolem je terapeutické a výchovné působení na chovance. Vychovatel je usměřován speciálním pedagogem.

H. ÚKOLY INSPEKTORA DOZORČÍ SLUŽBY PRO DETENCI

Je podřízen zástupci vedoucího oddělení, řídí, organizuje a kontroluje činnost podřízených dozorců.

I. ÚKOLY DOZORCE PRO DETENCI

Je přímo podřízen inspektorovi a službu vykonává na stanovišti v ubytovně chovanců a v uzavřeném oddělení. Základním úkolem je organizovat a zajišťovat výkon zabezpečovací detence ve sféře svého stanoviště.

Inspektor dozorčí služby pro detenci a dozorce pro detenci jsou při výkonu služby vyzbrojeni a vyzbrojeni v souladu s nařízením ředitele ústavu.⁴⁸

6.3.2 UMISŤOVÁNÍ CHOVANCŮ DO ÚSTAVŮ

Každý chovanec, který nastupuje k výkonu zabezpečovací detence prochází vstupní prohlídkou. Na základě této prohlídky rozhodne odborná komise, do které ze skupin je chovanec zařazen. Při zařazování do skupin se přihlíží k počtu chovanců a k technickým možnostem ústavu. V případě nízkého počtu chovanců je možné jednotlivé sekce sloučit a to na základě vyjádření odborné komise.

⁴⁸ Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 21/2010

6.3.3 PRÁVA A POVINNOSTI OSOB UMÍSTĚNÝCH V DETENČNÍCH ZARÍZENÍCH

V úvodních ustanoveních hlavy druhé se dozvídáme, že chovanci mohou předkládat návrhy a připomínky řediteli ústavu, prostřednictvím kterých mají právo podílet se na řešení otázek souvisejících s jejich pobytem v ústavu. Všem chovancům přísluší stejná práva.

Výčet některých práv chovanců:

- A. právo přijímat korespondenci
- B. právo užívat ústavní telefon a další ústavní komunikační prostředky
- C. právo přijímat návštěvy a to nejméně dvakrát týdně vždy po dobu nejméně dvou hodin
- D. právo na poskytování duchovních služeb
- E. právo půjčovat si knihy a tiskoviny z ústavní knihovny
- F. právo nakupovat v prodejně ústavu potraviny a věci osobní potřeby
- G. právo jedenkrát za tři měsíce přijmout balíček s trvanlivými potravinami a věcmi osobní potřeby do pěti kg.
- H. právo bez omezení přijímat balíčky obsahující prádlo, oděv, obuv, knihy a tiskoviny

Výčet některých povinností chovanců

- A. zachovávat ustanovení vnitřního řádu ústavu
- B. plnit pokyny a příkazy zaměstnanců vězeňské služby a odborných zaměstnanců
- C. účastnit se programů, do nichž byl zařazen a plnit úkoly z nich vyplývající
- D. šetrně zacházet se svěřenými věcmi
- E. nepoškozovat cizí majetek
- F. dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku
- G. dodržovat pokyny k ochraně bezpečnosti a zdraví
- H. podrobit se osobní prohlídce

I. umožnit zaměstnancům vězeňské služby kontrolu svých věcí apod.

Očividně je výkon zabezpečovací detence, stejně jako výkon ochranného léčení, spojen s omezením základních práv a svobod. Tento fakt je s ohledem na ústavní pořádek, vyjádřený v článku 4 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, důvodem nezbytnosti zákonného vymezení způsobu a rozsahu omezení práv chovanců. Vymezení práv a povinností by mělo zrcadlit odlišnost zabezpečovací detence od výkonu trestu odnětí svobody a odlišnost od ochranného léčení.⁴⁹

6.4 REŽIM DETENČNÍHO ÚSTAVU

Režim v detenčním ústavu by měl vyplývat z potřeb působení na pachatele, přičemž léčba není ústředním, nikoli však opomíjeným, záměrem činnosti. Ústavy poskytují s ohledem na výše zmíněné cíle vhodné množství účelových aktivit a činností, které jsou výplní povinné terapie. Vedle toho je v ústavu prostor pro volnočasové aktivity chovanců, sportovní vyžití a další vzdělávání. Každý chovanec má vypracovaný plán a program zacházení, u každého se vede spis a každý se hodnotí v průběhu výkonu zabezpečovací detence.⁵⁰ Pokud chovanci svým chováním projevují odpovědný přístup k plnění stanovených povinností, je možné udělit jim odměnu. Odměna může mít formu pochvaly, veřejného poděkování, mimořádného zvýšení doby trvání návštěv, peněžité odměny a další. Pokud chovanci poruší své základní povinnosti a tím se dopustí kázeňských přestupků, je možné jim uložit kázeňský trest ve formě např. napomenutí, veřejné důtky, odnětí možnosti účastnit se na kulturní nebo sportovní akci a další.

Velmi mě zaujalo, že v ústavu zabezpečovací detence v Brně se 23.12.2012 konala vánoční besídka, kterou připravili chovanci za odborného vedení vychovatelů. Chovanci nacvičovali dohodnutý program, ve kterém každý přispěl podle svých možností. Bylo možné poslechnout si koledy za kytarového

⁴⁹ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 59

⁵⁰ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 63

doprovodu jednoho z chovanců, prohlédnout si vánoční výzdobu, kterou vytvořili chovanci v rámci výtvarného kroužku, podívat se na nacvičený tanec. Program uváděl taktéž jeden z chovanců. Chovanci ozdobili vánoční stromek svými výrobky, vyzdobili kulturní místnost, připravili občerstvení, to vše za pomoci odborných zaměstnanců. Pozváni byli hosté z vedení věznice, kteří ocenili snahu chovanců velkým potleskem. Vzhledem k tomu, že besídka měla velmi kladnou odezvu jak u chovanců, tak i u přítomných hostů, myslím si, že takový způsob zacházení s chovanci je velmi blahodárný pro jejich psychický i duševní stav a domnívám se, že detenční ústav v Brně je na správné cestě k naplnění účelu tohoto ochranného opatření.⁵¹

6.5 KOMPLEXNÍ ZPRÁVA

V § 26 zákona o výkonu zabezpečovací detence je upraveno, jakým způsobem dochází k přezkumu podmínek pro další trvání zabezpečovací detence v rámci ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Vzhledem k tomu, že je detence ukládána na dobu neurčitou, je nutné, aby zaměstnanci přicházející dennodenně do styku s chovanci posoudili, zda dochází ke zlepšování stavu chovance. Tato zpráva má sloužit jako podklad pro zprávu o návrhu na ukončení výkonu zabezpečovací detence, který se předkládá soudu. Komise je složena z odborných zaměstnanců ústavu a zpracovává se po třech měsících. Na základě bodového systému dochází k ohodnocení chovance. Je zohledňováno, jak plní program vytvořený při jeho nástupu a jak dodržuje režim. Odborná komise se zaměřuje na otázky prognózy dalšího vývoje z hlediska případné změny zabezpečovací detence na ochranné léčení a navrhuje další praktické kroky vedoucí k řešení problémových oblastí. S komplexní zprávou musí být chovanec vždy prokazatelně seznámen. V případě, že odborná komise shledá důvody k ukončení výkonu zabezpečovací detence je postup následující. Komise vypracuje zvláštní podrobnou zprávu, kterou následně předloží řediteli ústavu s doporučením na propuštění chovance z výkonu zabezpečovací detence nebo na změnu zabezpečovací detence na ochranné léčení. Ředitel ústavu se s touto zprávou může

⁵¹ [2012-03-08], dostupný z <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/informacni-servis-1568/aktualita-215/vanocni-besidka-chovancu>

a nemusí ztotožnit. Pokud se ztotožní se zprávou, vyrozumí okresní soud, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává a příslušného státního zástupce o svých závěrech a závěrech komise a podá návrh na propuštění chovance ze zabezpečovací detence nebo návrh na změnu zabezpečovací detence na ochranné léčení. Pokud ředitel ústavu zastává odlišný názor než komise i přesto je povinen zprávu zaslat k příslušnému soudu s připojením svého vlastního stanoviska. Vedle tohoto přezkumu ze strany odborné komise, dochází k soudnímu přezkumu, který se koná nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých nejméně jednou za půl roku. Rozhoduje ve veřejném zasedání soud, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává. Osoby oprávněné podat návrh na ukončení výkonu zabezpečovací detence mimo periodický obligatorní přezkum soudní jsou státní zástupce, osoba, na níž se zabezpečovací detence vykonává a ústav pro výkon zabezpečovací detence. Proti rozhodnutí soudu o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

6.6 KONTROLA VÝKONU ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

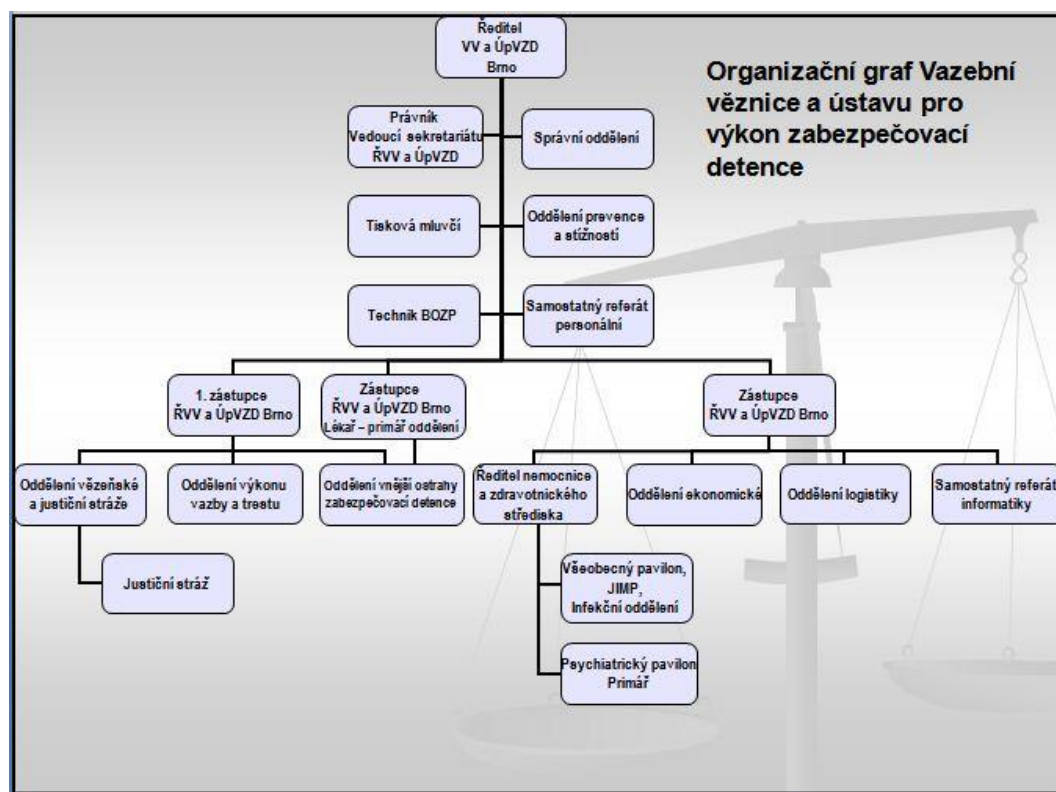
„Z pohledu postavení osob umístěných v detenčním ústavu bude nezbytné zajistit, aby výkon tohoto opatření, resp. dodržování právních předpisů zde podléhalo náležitému dozoru.“⁵² Tímto úkolem je pověřeno státní zastupitelství, které vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v detenčních ústavech, stejně jako je tomu u výkonu trestu odnětí svobody. Dle § 40 zákona o výkonu zabezpečovací detence vykonává dozor státní zastupitelství, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává. Státní zástupce je oprávněn navštěvovat ústav, nahlížet do dokladů, hovořit s chovanci bez přítomnosti jiných osob, žádat předložení spisů, dokladů, příkazů apod. Další orgán kompetentní ke kontrole nad zachováváním práv chovanců v zabezpečovací detenci je veřejný ochránce práv. Jeho působnost byla rozšířena spolu se zavedením institutu zabezpečovací detence o tento institut s cílem posílit postavení veřejného ochránce při ochraně práv osob, jejichž osobní svoboda je omezena.

⁵² Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatelé? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005 s. 61

6.7 MAŘENÍ VÝKONU SOUDNÍHO ROZHODNUTÍ

Dle § 337 trestního zákoníku se dopouští trestného činu maření výkonu soudního rozhodnutí ten, kdo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu tím, že se dopustí závažného jednání, aby zmařil účel zabezpečovací detence. Toto ustanovení lze subsumovat především na případy, kdy se chovanec pokusí o útěk z ústavu, nicméně o závažné jednání půjde i v případě hrubého porušení základních povinností jako např. bojkotování programů, do kterých je chovanec zařazen nebo konzumace návykových látek.⁵³

6.8 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA VAZEBNÍ VĚZNICE A ÚSTAVU PRO VÝKON ZABEZPEČOVACÍ DETENCE BRNO⁵⁴

⁵³ Šámal P., a kol. Trestní zákoník II, 2009, § 140 až 421, Komentář s. 2914

⁵⁴ [2012-02-21] dostupný z <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/o-nas-1567/organizacni-struktura-498/>

7. OCHRANNÉ LÉČENÍ, ZABEZPEČOVACÍ DETENCE NEBO NEPODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY

7.1 NEPODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY

Ačkoliv je účel zabezpečovací detence a nepodmíněného trestu odnětí svobody rozdílný, shoda nastává ve způsobu zajištění ostrahy, protože v obou případech je tímto úkolem pověřena vězeňská služba České republiky. Z tohoto důvodu se prostory pro výkon detence a vězení nápadně podobají. Rada Evropy již od 90. let proklamuje opuštění ideje, že výkon trestu by měl být plně terapeutický. Ne všichni odsouzení mohou být plně resocializováni. Zacházení se odvíjí také od jedincovy ochoty a schopnosti spolupracovat.⁵⁵ Stěžejním cílem trestu odnětí svobody je výchovné působení na pachatele trestného činu, dosažení pozitivní změny ve vzorcích jeho chování a zdárná resocializace. Právní předpis upravující výkon trestu odnětí svobody je zákon č. 169/1999 Sb. Stejně jako v ústavu pro výkon zabezpečovací detence je nutné ve věznicích výchovně působit na pachatele metodami výchovnými, zaměřenými na individuální i skupinovou formu práce s odsouzenými. Jsou zde realizovány programy zacházení zahrnující souhrn pracovních, vzdělávacích, zájmových a speciálních aktivit. I ve věznicích dochází k diferenciaci odsouzených do jednotlivých skupin a to z důvodu, že skladba odsouzených se v posledních letech značně změnila. Celé české trestní právo prošlo nedávnou reformou, kdy některé skutkové podstaty zanikly, jako například příživnictví nebo absence v zaměstnání. Můžeme reflektovat také změny související se spektrem odsouzených v tom smyslu, že dochází k nárůstu odsouzených s psychopatickými rysy osobnosti, osob závislých na omamných a psychoaktivních látkách, osob mentálně retardovaných a sexuálních deviantů. V těchto případech lze kumulovat trest odnětí svobody se zabezpečovací detencí nebo ochranným léčením.⁵⁶

„Položme si nyní otázku, zda jsou to spíše nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich kombinace s ochrannými opatřeními, popř. pouhá ochranná opatření,

⁵⁵ Hájek, S. Profilace vězeňských zařízení v České republice. Kriminalistika, 1993 č. 1, s. 65

⁵⁶ [2012-02-21] dostupný z <http://www.vscr.cz/věznice-pankrác-26/výkon-vězeňství-652/výkon-trestu-odnětí-svobody-5746>

kteřá nabízejí efektivní a současně přiměřenou ochranu před kriminální recidivou se shora popsanými osobnostními deficity. V evropském trestněpolitickém prostředí lze totiž v poslední době zaznamenat různé průlom y do tradičních dualisticky konstruovaných sankčních systémů, dříve striktně rozlišujících mezi podstatou, funkcí a cíli trestů na straně jedné a ochrannými opatřeními na straně druhé. Některá ochranná opatření se tak svým obsahem a sledovanými cíli přibližují spíše trestně represivním než terapeutickým výchovným sankcím.“⁵⁷ Zejména zabezpečovací detence svým charakterem a záměrem silně připomíná vězeňské ústavy a vykazuje mnoho společných znaků s trestem odnětí svobody. Naše právní konstrukce zabezpečovací detence zakotvuje i léčebné programy a je tradičně chápána jako ochranné opatření s absencí morálního odsudku a způsobení újmy. Přichází v úvahu tam, kde již uložené ochranné léčení selhalo, resp. je vysoce pravděpodobné, že by selhalo.⁵⁸

7.2 OCHRANNÉ LÉČENÍ

Ochranné léčení patří mezi druhy ochranných opatření a jeho hlavním účelem je terapeutické působení na osoby, které se dopustily trestného činu nebo činu jinak trestného. Ochranné opatření může soud uložit jak v řízení trestním a tak v občanskoprávním. Primární význam ochranného léčení je stejný jako u zabezpečovací detence a jedná se o zajištění ochrany společnosti před osobami pro společnost nebezpečnými. Soud může uložit ochranné léčení při upuštění od potrestání podle § 47 trestního zákoníku nebo může uložit ochranné léčení vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody. Takto lze ochranné léčení vykonávat i během trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby. Platí, že podmínky výkonu ochranného léčení nesmí ovlivnit podmínky výkonu trestu odnětí svobody.

Zdravotnictví České republiky v současné době prochází rozsáhlou reformou, přičemž zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a zákon č. 373/2011 Sb. o

⁵⁷ Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 255

⁵⁸ Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 255

specifických zdravotních službách, které nabývají účinnosti 1. dubna 2012, nahrazují zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu. Zákon o specifických zdravotních službách v § 83 až 89 upravuje institut ochranného léčení. Do této doby výkon ochranného léčení nebyl regulován žádným právním předpisem, pouze trestní zákoník vymezoval institut ochranného léčení v § 99. Tento krok hodnotím velmi pozitivně, neboť se domnívám, že při výkonu ochranného léčení dochází k zásahům do základních práv a svobod chovanců umístěných v psychiatrických léčebnách, proto bylo nezbytné najít v právním řádu místo, kde by byl takový zásah upraven. Teoretici po takové regulaci dlouho volali a upozorňovali na negativní důsledky její absence.

7.3 ZÁKON ČÍSLO 373/2011 Sb, o SPECIFICKÝCH ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH

Zákon o specifických zdravotních službách se stane jedním ze souboru nových právních předpisů, které nahrazují stávající překonanou úpravu provedenou zákonem č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu a řadou předpisů tyto zákony provádějících. Tento zákon bezprostředně navazuje na zákon o zdravotních službách. Zákon o specifických zdravotních službách upravuje spoustu zajímavých otázek, jako např. problematiku umělého oplodňování, sterilizace či pracovně lékařské služby. Jednou z kapitol tohoto zákona je úprava výkonu ochranného léčení. § 83 odst. 1 stanoví, že ochranné léčení se vykonává na základě pravomocného rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení. V následujících odstavcích se dozvídáme, že ochranné léčení lze vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody. Během výkonu ochranného léčení dochází pouze k takovým omezením lidských práv, která stanoví zákon a v pouze v nezbytné míře k dosažení účelu ochranného léčení. Dále zákon stanoví, v jakých případech je poskytovatel zajišťující ochranné léčení povinen do 24 hodin od okamžiku, kdy nastala rozhodná skutečnost, informovat soud. Za prvé se jedná o situaci, kdy poskytovatel zajišťující ochranné léčení nemůže zajistit přijetí pacienta do ochranného léčení, dále o situace, kdy :

- A. pacient, kterému bylo nařízeno ochranné léčení vykonávané formou lůžkové nebo ambulantní péče, v termínu stanoveném soudem nenastoupil k výkonu ochranného léčení
- B. pacient, kterému bylo nařízeno ochranné léčení vykonávané formou lůžkové péče, se svémocně vzdálil ze zdravotnického zařízení
- C. pacient, kterému bylo nařízeno ochranné léčení vykonávané formou ambulantní péče, se nedostavuje k lékařským prohlídkám ve stanoveném termínu
- D. pacient byl na základě náhlé změny zdravotního stavu, která nesouvisí s ochranným léčením vykonávaným formou lůžkové péče, přeložen na jiné pracoviště poskytovatele vykonávajícího ochranné léčení nebo do zdravotnického zařízení jiného poskytovatele

Mezi povinnosti pacienta dle tohoto zákona patří:

- A. povinnost podrobit se individuálnímu léčebnému postupu
- B. podrobit se na základě odůvodněného požadavku ošetřujícího lékaře osobní prohlídce
- C. umožnit zaměstnancům určeným poskytovatelem kontrolu svých osobních věcí
- D. oznámit v případě krátkodobého opuštění zdravotnického zařízení adresu, na které se bude zdržovat.

7.4 SOUD UKLÁDÁ OCHRANNÉ LÉČENÍ OBLIGATORNĚ

Tabulka č. 3 – obligatorní uložení ochranného léčení

§ 99 odst. 1
§ 40 odst. 2 (ukládání trestu pachateli se zmenšenou příčetností, ochranné léčení doplňuje zkrácený trest)
§ 47 odst. 1 (upuštění od potrestání a ochranné léčení zajistí nápravu lépe než trest)
Čin jinak trestný
Nepříčetnost
Není trestně odpovědný
Pobyť na svobodě je nebezpečný

Soud ukládá povinně ochranné léčení ve třech případech. Jedná se za prvé o situaci, kdy pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. V tomto případě soud zkoumá, zda duševní porucha této osoby je takového rázu, že při pobytu pachatele na svobodě je velmi pravděpodobná hrozba závažného útoku na zákonem chráněné zájmy. Druhým případem je pachatel, který ve stavu zmenšené přičetnosti, popřípadě ve stavu vyvolaném duševní poruchou, spáchal trestný čin a soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, neboť ochranné léčení zajistí nápravu pachatele lépe než trest. Do tohoto stavu se nesmí pachatel uvést sám a to ani z nedbalosti vlivem návykové látky. Nakonec se jedná o pachatele, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti a soud uloží trest kratšího trvání a zároveň ochranné léčení vzhledem k pachatelově zdravotnímu stavu.⁵⁹

7.5 SOUD UKLÁDÁ OCHRANNÉ LÉČENÍ FAKULTATIVNĚ

Tabulka č. 4 – fakultativní uložení ochranného léčení

§ 99 odst. 2 písm. a)	§ 99 odst. 2 písm. b)
Trestný čin	Trestný čin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním
Stav vyvolaný duševní poruchou	Pachatel zneužívá návykovou látku
Pobyt na svobodě je nebezpečný	

Soud může uložit ochranné léčení za prvé v případě, že pachatel spáchal trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho na svobodě je nebezpečný. Soud ukládá vedle ochranného léčení i trest v nezkráceném rozsahu. Za druhé se jedná o pachatele, která se oddává zneužívání návykové látky a spáchal pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím užíváním. Pachatelovo zneužívání návykové látky musí mít povahu chorobného návyku.

⁵⁹ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 s. 17

7.6 DĚLENÍ OCHRANNÉHO LÉČENÍ

Po vertikální linii má ochranné léčení podobu ústavní, která je vykonávána v psychiatrické léčebně, a formu ambulantní. Pro uložení obou forem ochranného léčení musí být splněna podmínka, že pachatelův pobyt na svobodě je nebezpečný. Ústavní ochranné léčení je vykonáváno zejména v psychiatrických léčebnách, na specializovaných odděleních. Psychiatrické léčebny se nacházejí například v Dobřanech, v Brně, ve Štenberku, v Kosmonosech, v Havlíčkově Brodě nebo v Jihlavě. Pokud je uložena ambulantní forma ochranného léčení, pak nedochází k omezení pachatelovy osobní svobody, nicméně je povinen plnit podmínky ambulantní léčby, které spočívají zejména v tom, že musí dodržovat frekvenci návštěv u svého psychiatra. Od 1.1.2009 došlo k legislativní změně v tom smyslu, že ochranné léčení se stává časově omezené. Je ukládáno nejdéle na dobu dvou let, nicméně před skončením této doby bude soud přezkoumávat, zda je ochranné léčení stále účelné. Ochranné léčení lze prodloužit o další dva léta a to opakovaně. I v těchto otázkách rozhoduje soud.⁶⁰

Druhy ochranného léčení v horizontální linii:

- A. psychiatrické
- B. sexuologické
- C. protialkoholní
- D. protitoxikomanické
- E. kombinované

Trestní zákoník v § 99 odst. 5 stanoví podmínky a okolnosti, za kterých je možno přeměnit ochranné léčení na zabezpečovací detenci. V případě, že jsou dány podmínky § 100 odst. 1 nebo 2 je logickým vyústěním změna na zabezpečovací detenci už jen z toho důvodu, že zmíněný paragraf je úpravou zabezpečovací detence obecně. Poslední novelizací trestního zákoníku se okruh podmínek pro změnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci rozšířil. Novela doplňuje větu v § 99 odst. 5 takto: „*Bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní*

⁶⁰ [2012-02-21] dostupný z <http://www.ferovanemocnice.cz/prava-osob-s-dusevni-nemoci-30/ochranne-leceni-98.html>

ochranné léčení na zabezpečovací detenci, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotního zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.“

Vzájemná prostupnost mezi institutem zabezpečovací detence a ochranným léčením je velmi diskutovaným tématem. Z mého pohledu představuje tato prostupnost na jednu stranu velmi pozitivní skutečnost a to z toho důvodu, že vidina možnosti dostat se do uvolněnějších poměrů ochranného léčení motivuje chovance umístěné v zabezpečovací detenci k řádnému plnění úkolů, dodržování předpisů, ke kázni a kladnému postoji k léčení obecně. Poslední slovo v rozhodování má soud, který tak činí na základě podkladů předložených a zpracovaných pracovníky zabezpečovací detence, takže chovanec je i v tomto směru usměřován chovat se v detenci slušně a vycházet personálu, se kterým přichází do kontaktu, vstříc. Přeměna těchto dvou opatření ve směru zabezpečovací detence→ochranné léčení vrásky nedělá právnícké ani psychiatrické odborné komunitě a dochází zde ke vzájemnému konsenzu.

Pokud se ale zaměříme na směr opačný a to: ochranné léčení→zabezpečovací detence, tak zjistíme, že zde není situace zdaleka tak jednoznačná a naopak v tomto bodě přetrvává dlouhá léta válka mezi psychiatry a právníky, která vyvrcholila nedávnou novelou trestního zákoníku, účinnou od 1.1.2012. S nadsázkou se dá říci, že *zaskórovali* psychiatři a do právního řádu byla vložena věta, která extenzivním výkladem může vést ke katastrofálním důsledkům absolutně popírajícím samotné principy, na kterých je vybudováno celé trestní právo. Připustíme-li fakt, že změna už není vázána jen na podmínky § 100 odst. 1 nebo 2 a může být soudem přikázána na základě pouhého faktu, že chovanec v psychiatrické léčbě projevila *negativní* postoj k ochrannému léčení, obávám se, že při souběhu více nešťastných náhod, může v detenci skončit člověk, který do ní absolutně nepatří. Je vůbec možné někoho k terapii za použití represivních prostředků účinně přimět? Neměla by být zabezpečovací detence chápána spíše

jako opatření, které má řešit krajní případy, kdy si s pachatelem nevíme rady a kdy jeho pobyt na svobodě pro ostatní spoluobčany znamená nebezpečí ?⁶¹

„Zabezpečovací detence by nikdy neměla být ukládána jen z toho důvodu, že pachatel nespolupracuje na své léčbě nebo ji jinak ohrožuje. Právě to je však obsahem novely trestního zákoníku, která umožňuje kdykoliv změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci a jen velmi obecně a vágně stanoví podmínky takové přeměny i u pachatele, který se nedopustil zvláště závažného trestného činu.“⁶²

Pokud tuto vyhraněnou sankci bude možné aplikovat i u pachatelů, kteří se dopustili ve stavu vyvolaném duševní poruchou méně závažných trestných činů, pak toto řešení ostře kontrastuje s požadavky zásady přiměřenosti a s postuláty vyjádřenými v listech základních práv a svobod.⁶³

7.7 PROBLEMATIKA ZNALECKÝCH POSUDKŮ

Znalecký posudek o duševním stavu pachatele vypracovávají zpravidla dva znalci, jeden z oboru psychiatrie, druhý z oboru psychologie. Znalecký posudek obsahuje výrok znalce o duševní poruše a o dalších otázkách, které pokládá soud. Psychiatr odpovídá na tento typ otázek: Byl obviněný v době zločinu schopen ovládnout svoje jednání a rozpoznat společenskou nebezpečnost svého činu? Trpí obviněný nějakou duševní poruchou, která existovala již v době spáchání trestného činu? Jaký typ ochranného opatření znalec navrhuje? Je obviněný schopen účastnit se trestního řízení? Může obviněný pochopit smysl uloženého trestu? Je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný?

Psycholog odpovídá na tento typ otázek: Jaká byla motivace obviněného k trestnému činu? Jak by psycholog ohodnotil osobnost a intelekt obviněného? Jak by znalec z hlediska psychologie vysvětlil kriminální chování obviněného? Jaký

⁶¹ Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 255

⁶² Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 255

⁶³ Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 256

je předpokládáný vývoj chování obviněného? Jaká je charakteristika sociálních vztahů obviněného?

Psycholog pomáhá analyzovat motivační faktory obviněného, zjišťuje subjektivní příčiny kriminálního jednání, klasifikuje osobnostní rysy a strukturu inteligence u obviněného. Může svými poznatky přispět i k otázce resocializace. Stanovení diagnózy přísluší znalci z oboru psychiatrie, který konstatuje přítomnost či nepřítomnost duševní poruchy.⁶⁴

8. KOMPARACE S NĚMECKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Ačkoli se na první pohled zdá česká právní úprava zabezpečovací detence problematická a v mnoha ohledech sporná, stačí nahlédnout k našim západním sousedům. Ve Spolkové republice Německo je situace nanejvýš vyhrcoaná. Intervence Evropského soudu pro lidská práva zapříčinily vydání rozsudku Spolkového ústavního soudu, který všechny předpisy trestního zákona a zákona o soudu pro mladistvé o uložení a trvání zabezpečovací detence zrušil. K původnímu ustanovení §66 německého trestního zákona pojednávajícím obecně o uložení zabezpečovací detence, němečtí zákonodárci postupně přidávali doplňující ustanovení, zřejmě i pod tlakem společnosti neadekvátně vyděšené působením mediálních kauz, která zpříšňovala propuštění pachatelů na svobodu. Spolkový ústavní soud do očí bijící retroaktivitu, která byla vytýkána mnoha ústavními stížnostmi, smetl ze stolu s tím, že ochrana společnosti je daleko důležitější. V současné době vzniklé právní vakuu vyplňují přechodná pravidla a nová právní úprava zabezpečovací detence má být zakotvena nejdéle 31. 5. 2013.

⁶⁴ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 58 až 59

8.1 VÝVOJ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V NĚMECKU

Od třicátých let minulého století v Německu platí, že soud může vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody nařídít také zabezpečovací detenci za jasně definovaných právních podmínek. „Die Sicherungsverwahrung“ volně přeloženo jako ochranná vazba je v Německu koncipována podobně jako zabezpečovací detence v České republice. Zabezpečovací detence se vedle léčení v psychiatrické léčebně a ochranného léčení zahrnujícího i odvykací léčbu v německém právu řadí mezi svobodu omezující nápravná opatření, které jsou vyjmenované v § 31 StGB. Kromě těchto zmíněných institutů se mezi ochranná opatření řadí ještě dohled nad chováním, odnětí řidičského průkazu a zákaz povolání. Uložení ochranných opatření předpokládá spáchání protiprávních trestných činů a nebezpečnost pachatele pro společnost. Uložení těchto opatření slouží jako obrana společnosti před pácháním trestné činnosti pachateli, u kterých lze kriminalitu očekávat.⁶⁵ Zabezpečovací detence představuje vedle doživotního trestu odnětí svobody nejostřejší opatření německého trestního práva. I v Německu stejně jako u nás je zabezpečovací detence koncipována jako *ultima ratio* a krajní opatření trestní politiky. Účelem takového ochranného opatření je ochrana společnosti.⁶⁶ Zásadní rozdíl mezi současnou českou právní úpravou a německou právní úpravou spatřuji v tom, že německá úprava vymezuje detenci jako trestněprávní následek i v případě trestných činů, u kterých je zkoumána společenská nebezpečnost pachatele jako hlavní kritérium pro uložení detence a nikoli duševní stav pachatele. Německá úprava umožňuje, aby soud nařídil zabezpečovací detenci i plně odpovědným pachatelům závažné násilné a sexuálně motivované trestné činnosti.⁶⁷

8.1.1 § 66 StGB (STRAFGESETZBUCH, Trestní zák. Spolkové rep. Německo)

Podle § 66 odst. 1 StGB soud obvykle nařídí vedle trestu zabezpečovací detenci, odsuzuje-li pachatele za úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody

⁶⁵ Gropp W., Strafrecht Allgemeiner Teil, Dritte überarbeitete und erweiterte Auflage, s. 555

⁶⁶ Joecks W., Klaus M., Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch §52-79b, Verlag C.H. Beck, s. 391

⁶⁷ Herczeg, J., Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. Trestněprávní revue, 2005, č.8, s. 204

v trvání dvou let, pokud jde o pachatele, který byl za úmyslné trestné činy spáchané před vyhlášením odsuzujícího rozsudku za tento nový čin jinak trestný odsouzen k trestu odnětí svobody nejméně na jeden rok nebo jde o pachatele, který za jeden nebo více takových činů spáchaných před vyhlášením odsuzujícího rozsudku za tento nový čin již vykonal trest odnětí svobody v trvání nejméně dva roky nebo v této délce vykonal ochranné léčení. Zabezpečovací detence je ukládána za trestné činy proti životu, tělesné nedotknutelnosti, osobní svobodě nebo sexuálnímu sebeurčení. Soud může nařídít zabezpečovací detenci v případě, že se jedná o pachatele, který spáchal úmyslné trestné činy, přičemž za jeden nebo více z nich byl již odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jeden rok a je znovu odsuzován za jeden nebo více těchto trestných činů k trestu odnětí svobody v trvání nejméně tří let.

Dle materiálního pojetí zabezpečovací detence je možné uložit toto ochranné opatření tehdy, jestliže z celkového posouzení pachatele a jeho činu vyplývá, že je nebezpečný v důsledku sklonu k páčání trestné činnosti, konkrétně takové, kdy je oběť těžce duševně a tělesně poškozována nebo jejichž následkem je velká hospodářská škoda. Při rozhodování o detenci musí být vždy šetřeno zásady přiměřenosti, která je zakotvena v § 62 StGB. Podle této zásady zabezpečovací detence nesmí být uložena, pokud není úměrná závažnosti pachatelem spáchaného trestného činu, trestným činům, jejichž spáchání lze očekávat, jakož i stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Zabezpečovací detenci je možné uložit pouze za předpokladu, že jiný mírnější prostředek, jako např. ochranný dohled, je zjevně nezpůsobilý k dosažení sledovaného cíle, tedy ochraně společnosti. Výkon zabezpečovací detence probíhá ve zvláštních věznicích nebo v samostatných odděleních věznic.⁶⁸

⁶⁸ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005, s. 66 až s. 67

8.1.2 ZMĚNA TRVÁNÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

První důležitá změna § 66 StGB byla provedena v lednu 1998 jako reakce na některé otřesné sexuální delikty spáchané na dětech. Změna rušila maximální možnou desetiletou lhůtu pro trvání zabezpečovací detence a ta již mohla být nařízena bez časového omezení. Tato změna se vztahovala i na starší případy, na osoby již odsouzené. Už v této době teorie upozorňovala na fakt, že z hlediska ústavního práva se zákonodárci pohybují na tenkém ledě, protože aplikovat novou právní úpravu na starší případy odporuje zásadě zákazu retroaktivity.⁶⁹ Netrvalo dlouho a k Spolkovému ústavnímu soudu doputovala ústavní stížnost. Stěžovatel měl být v létě 2001 propuštěn na svobodu po deseti letech strávených v zabezpečovací detenci a změna trestního zákona pro něj znamenala ve své podstatě verdikt doživotí. Senát spolkového ústavního soudu stížnost odmítl v rozhodnutí z 5.4.2004 s odůvodněním:

- dlouhodobé umístění v zabezpečovací detenci nenarušuje lidskou důstojnost, pokud se jedná o nutná opatření z důvodu nebezpečnosti pachatele pro společnost. V této souvislosti je třeba zmínit, že Ústava Spolkové republiky Německo zakotvuje lidskou důstojnost ve svém prvním článku jako nejdůležitější ze základních práv a svobod. Toto výjimečné postavení, které zaujímá lidská důstojnost u Němců, je důsledkem 2. světové války.⁷⁰
- pro institut zabezpečovací detence nevyplývá z čl. 1 odst. 1 Ústavy Spolkové republiky Německo žádný ústavněprávní příkaz, který by ukládal soudu povinnost stanovit délku trvání zabezpečovací detence již při rozhodování o jejím uložení
- čím déle detence trvá, tím přísněji je třeba posuzovat podmínky pro její další trvání
- zákaz retroaktivity se nevztahuje na ochranná opatření⁷¹

⁶⁹ Joecks W., Klaus M., Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch §52-79b, Verlag C.H. Beck, s. 392

⁷⁰ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

⁷¹ Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005, s. 67

8.1.3 VÝHRADA ULOŽENÍ ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Znění § 66 StGB bylo i nadále kritizováno jako nedostačující a to z toho důvodu, že uložit detenci mohl pouze soud v nalézacím řízení zároveň s rozhodnutím o trestu. V roce 2002 byla novelizována úprava zabezpečovací detence. Novela přinesla ustanovení § 66a StGB jako výhradu uložení zabezpečovací detence. Pokud je v rozsudku vyhrazena možnost po pravomocném rozhodnutí dodatečně nařídit zabezpečovací detenci, lze uložit zabezpečovací detenci nebezpečným osobám, jejichž nebezpečnost vyjde najevo v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Účel této výhrady byl chránit společnost před nebezpečnými sexuálními devianty a pachateli násilných trestných činů. Zabezpečovací detence má zabránit nebezpečným deviantům jejich propuštění na svobodu, pokud nejsou dány dostatečné záruky, že pro společnost již nepředstavují nebezpečí.⁷² § 66a reagoval na objev trestní politiky odůvodňující novelu tím, že bylo zjištěno, že i přesto, že si pachatel odpykal dlouholetý trest odnětí svobody, nemuselo u něj bezpodmínečně dojít ke *zlepšení* jeho chování a snížení nebezpečnosti pro společnost.⁷³

Podle ustanovení § 66a odst. 1 StGB si soud odsuzující pachatele za určité závažné násilné a sexuální delikty k trestu odnětí svobody může vyhradit uložení zabezpečovací detence v případě, kdy nelze s dostatečnou jistotou určit, zda je pachatel pro společnost nebezpečný a ostatní podmínky užití § 66 StGB jsou splněny. Jedná se o pachatele, který je odsouzen k trestu odnětí svobody, splňuje formální podmínky pro uložení zabezpečovací detence, během výkonu trestu odnětí svobody se projeví jako nebezpečný se sklony k opakování trestné činnosti, v případě jeho propuštění není jisté, zda nebude nebezpečný pro společnost.⁷⁴

Veřejné mínění k otázkám zabezpečovací detence může ilustrovat interview s bývalým spolkovým kancléřem Gerhardem Schöderem, ve kterém Schöder požaduje pro sexuální delikventy, kteří spáchali trestný čin „*uzamknout – a sice navždy!*“ Pro mnoho politiků byla úprava zabezpečovací detence, i přes novelu,

⁷² Schrönke A., Schröder H., Strafgesetzbuch, Kommentar, 27. Auflage, s. 948

⁷³ Tröndle H., Fisher T., Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 51. Auflage, s. 545

⁷⁴ Herczeg, J., Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. Trestněprávní revue, 2005, č.8, s. 202

kteřá přinesla ustanovení § 66a, stále nedostačující a prosazovali možnost uložení zabezpečovací detence i bez výhrady. Některé země, např. Bayern, Baden-Württemberg, Sachsen-Anhalt, přijaly v důsledku toho některé zákony, které umožnily uložit zabezpečovací detenci i bez předchozí výhrady.⁷⁵ Např. Bavorsko přijalo Zákon o detenci vysoce nebezpečných pachatelů trestných činů se zvláštním sklonem k recidivě. Podle tohoto zákona může soud nařídít zabezpečovací detenci během výkonu trestu odnětí svobody v případě, že vyjde najevo, že odsouzený tvrdošijně odmítá spolupráci směřující k dosažení účelu trestu, odmítá terapie a je vysoce nebezpečný. Tento zákon a další podobné zákony přijaté v dalších zemích se staly předmětem stížností ke Spolkovému ústavnímu soudu. V jednom ze svých rozhodnutí, konkrétně z 10. února 2004 Spolkový ústavní soud označil výše nastíněné zemské zákony jako protiústavní. Ústavní soud však i přesto ponechal předmětné zákony v platnosti až do 30. září 2004. V odůvodnění uvedl, že absence pravomoci spolkových zemí k vydání takového zákona nevede k nicotnosti napadených zákonů. V případě okamžitého zrušení zákona by všichni pachatelé, kteří byli na základě toho zrušeného zákona, umístěni do zabezpečovací detence, okamžitě propuštěni a taková situace by mohla znamenat vážné ohrožení společnosti nebezpečnými pachateli. Ochrana společnosti před takovými odsouzenými je veřejným zájmem. Spolkový ústavní soud stanovil přechodnou lhůtu, která umožňuje, aby byla na spolkové úrovni přijata úprava zajišťující ochranu před takovými pachateli a zároveň zdůraznil fakt, že osobní svoboda je jedním ze základních lidských práv a je proto povinností soudu při zkoumání dalšího trvání zabezpečovací detence dodržovat zásadu přiměřenosti.⁷⁶ Reakcí na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu byla novela trestního zákona. Vložení §66b znamenalo možnost dodatečně uložit zabezpečovací detenci bez předchozí výhrady. § 66b stanoví, že budou-li po odsouzení za zločiny proti životu, tělesné nedotknutelnosti, osobní svobodě nebo sexuálnímu sebeurčení před koncem tohoto trestu odnětí svobody rozpoznatelné skutečnosti, které ukazují na značnou nebezpečnost odsouzeného pro společnost, tak může soud dodatečně nařídít uložení zabezpečovací detence, pokud celkové

⁷⁵ Halámka J., Marková P., *Entwicklung der Sicherungsverwahrung in der deutschen Regelung. Sicherungsverwahrung im tschechischen StGB*, Deutsch-tschechisches Seminar zur Kriminologie und zum Strafvollzug, Universität Passau

⁷⁶ Herczeg, J., Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. *Trestněprávní revue*, 2005, č.8, s. 203

hodnocení odsouzeného, jeho činů doplněných o jeho vývoj během výkonu trestu odnětí svobody, prokáže, že by spáchal s vysokou pravděpodobností další závažný trestný čin, kterým by duševně i fyzicky těžce poškodil oběť, a zároveň jsou splněny další podmínky § 66 odst. 2 StGB. Toto nové ustanovení bylo aplikováno i na starší případy, které byly rozhodnuty podle zemských zákonů.

8.2 ROZSUDEK EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA ZE DNE 17.12.2009

Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že pokud je nějaké opatření vázáno na spáchání trestného činu, pak Evropský soud takové opatření považuje za trest ve smyslu čl. 7 Listiny práv a svobod bez ohledu na to, jestli je příslušné opatření označováno v národní legislativě jako trest nebo jiné opatření.⁷⁷ Stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva podal německý občan, který spáchal pokus trestného činu vraždy. Pachatele byl odsouzen k výkonu zabezpečovací detence. Úprava zabezpečovací detence v té době připouštěla maximální možnou dobu trvání detence a to deset let. V roce 1998 byla novelou tato maximální doba trvání zrušena. Odsouzený muž požádal o propuštění z výkonu detence v roce 2001, což příslušný soud zamítl z důvodu jeho přetrvávající duševní poruchy. Odsouzený namítal, že desetiletá lhůta uplynula a měl by být propuštěn na svobodu. Spolkový ústavní soud rozhodl tak, že absolutní zákaz retroaktivity v trestním právu garantovaný ústavou se nevztahuje na ochranná opatření. S tímto stanoviska ale nesouhlasil Evropský soud pro lidská práva, který rozhodl rozsudkem z 17.12.2009. ESLP ve svém rozhodnutí konstatoval, že je porušen čl. 7 Evropské úmluvy o lidských právech, když bylo aplikováno zrušení desetileté horní hranice umístění do zabezpečovací detence v roce 1998 také na osoby již odsouzené a uložená detence byla u stěžovatele prodloužená s retrospektivním účinkem. Zabezpečovací detence omezuje osobní svobodu chovanců v ní umístěných, navíc je ukládána na dobu neurčitou, výkon detence je podobný výkonu trestu odnětí svobody a ostražka je zabezpečena justičním systémem. Z těchto důvodů je třeba

⁷⁷ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 39

zabezpečovací detenci považovat za nejpřísnější opatření, které může být na základě německého trestního práva uloženo.⁷⁸

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva mělo za následek, že v Německu byl zpracován návrh zákona z 26.10.2010, který se pokusil o reformu úpravy zabezpečovací detence tím že omezil okruh pachatelů, které lze umístit do zabezpečovací detence, podmínky pro vyhrazení budoucího uložení zabezpečovací detence dle § 66a byly zpřísněny a byly zrušeny první dva odstavce § 66b. Aby nedošlo k hromadnému propouštění chovanců z ústavů zabezpečovacích detencí, byl přijat Zákon o uložení terapie, který nařizoval pokračování zabezpečovací detence pro některé starší případy.

8.3 ROZSUDEK SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU ZE DNE 4.5.2011

V únoru 2011 Spolkový ústavní soud řešil další ústavní stížnosti v souvislosti se změnami v ustanoveních o ukládání a trvání zabezpečovací detence. Rozsudek ze dne 4.5.2011 Spolkového ústavního soudu byl velký překvapením. Soud zrušil všechny předpisy trestního zákona a zákona o soudu pro mladistvé o nařízení a trvání zabezpečovací detence z důvodu, že nejsou slučitelné s ústavními předpisy. Spolkový soud neprohlásil tyto předpisy za neplatné, protože to by mělo za následek absence právní úpravy v praxi fungujícího institutu a propuštění všech chovanců umístěných v detencích. Tyto předpisy označil jako časově omezené a to sice až do okamžiku kdy nabude účinnosti nová, ústavně konformní úprava. Lhůtu stanovil nejdéle do 31. 5. 2013. Na přechodnou dobu vytvořil ústavní soud přechodnou úpravu, aby předešel právnímu vakuu. Spolkový ústavní soud dále ve svém rozhodnutí stanovil, jak by měl vypadat nový koncept zabezpečovací detence. V budoucnu bude nutné zaměřit se kromě omezení osobní svobody také více na terapii a resocializaci pachatele.⁷⁹ Při návštěvě jednoho vězeňského zařízení Berlin-Tegel vznikla zpráva, ve které je uvedeno, že osoby ve výkonu ochranného léčení byly ponechány personálem bez povšimnutí, svůj čas trávili

⁷⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva 2BvR 2029/01 ze dne 17.12.2009

⁷⁹ Judikát německého Spolkového ústavního soudu ze dne 4.5.2011 2BvR 2365/09, 2 BvR 740/10, 2 BvR 2333/08, 2 BvR 571 /10, 2 BvR 1152/10

sledováním televize a hraním na počítači. Péče a terapie je důležitá u obou ochranných opatření, zabezpečovací detence i ochranného léčení vzhledem k tomu, že může pozitivně ovlivnit resocializaci pachatele.⁸⁰

8.4 KOMPARACE NĚMECKÉ A ČESKÉ ÚPRAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

Dle důvodové zprávy vládního návrhu zákona o výkonu zabezpečovací detence byla německá právní úprava vzorem pro navrhovanou právní úpravu českou. Stejně jako v Německu je i u nás detence koncipována jako určitá analogie ústavního ochranného léčení určená pro zvláštní kategorii pachatelů závažných trestných činů, jejichž pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný. I u nás je nutné k zabezpečovací detenci přistupovat jako k opatření, které je *ultima ratio* sankčního systému, představující nejzávažnější zásah do osobní svobody i z toho důvodu, že je ukládána na neurčitou dobu. Výkon těchto opatření je v obou státech obdobný. V německých ústavech působí pedagogové, speciální pedagogové, psychologové, pracovní terapeuti, zdravotníci, ekonomové, dokumentační pracovníci, sociální a techničtí pracovníci a ostraha.⁸¹ Jedná se tedy o shodné personální vybavení jako u nás.

Základní rozdíl mezi českou a německou úpravou spatřuji v tom, že německá úprava umožňuje uložení zabezpečovací detence i příčetným a plně trestně odpovědným pachatelům, kdy pro uložení detence musí být splněna podmínka, že pachatel spáchal opětovně zvlášť závažný zločin a je nebezpečný pro společnost. Dá se říci, že německá úprava zabezpečovací detence umožňuje uložení tohoto opatření ne zcela shodným typům pachatelů jako u nás. Nebezpečným pachatelům trestných činů, u kterých je diagnostikováno snížení či vymizení ovládacích a rozpoznávacích schopností a kteří jsou pro společnost nebezpeční, tedy u nás typicky jasným adeptům na zabezpečovací detenci, je ukládáno v Německu ochranné léčení na psychiatrické klinice a pachatelům, kteří se oddávají

⁸⁰ Halámka J., Marková P., *Entwicklung der Sicherungsverwahrung in der deutschen Regelung. Sicherungsverwahrung im tschechischen StGB*, Deutsch-tschechisches Seminar zur Kriminologie und zum Strafvollzug, Universität Passau

⁸¹ [2012-02-21] dostupný z <http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2005/02/brichcin.html>

zneužívání návykové látky a kteří spáchali trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím užíváním, je nařízen odvykací léčebný ústav. Hlavní podmínky pro uložení detence v Německu jsou sklon pachatele k páčání trestné činnosti, závažnost trestné činnosti a nebezpečnost pachatele pro společnost. Domnívám se, že skutečnost, že zabezpečovací detence je v Německu ukládána příčetným pachatelům trestných činů, je důvod, proč je Spolkový ústavní soud zavalen stížnostmi. U nás v poslední době k zásadním legislativním změnám, které v budoucnu mohou vést k ústavním stížnostem a ke stížnostem k Evropskému soudu pro lidská práva, proto bychom se mohli ze situace v Německu poučit a šetřit detencí jako nejkrajnějším prostředkem určeným pro pachatele nejzávažnějších trestných činů.

8.5 DETENČNÍ ÚSTAV V ARNSDORFU

Arnsdorf leží 15 km východně od Drážďan. Detenční ústav zde umístěný je součástí areálu městské kliniky, tedy zdravotnického zařízení. Ústav musí být proto řádně střežen, ostrahou objektu je pověřena soukromá firma. Celý areál je obehnaný strohou monolitickou zdí, která má z vnější strany keramický dekór. Každá osoba vstupující do objektu prochází vstupní kontrolou. Pacienti jsou vnitřně diferenciováni a jsou umístěni v pokojích po jednom, příp. po dvou. Detenční ústav je dvoupodlažní stavba ve tvaru písmene U. V ústavu se nachází tělocvična, jídelna, výrobní zóna, společenská místnost, krizové cely, ubytovny pro 85 pacientů a zázemí přibližně pro stejný počet pracovníků. Personál je vybaven hlásičem pro případ napadení.⁸²

⁸² Bajcura, L., Inspirace pro český detenční ústav. České vězeňství, 2005, č.2, s. 25

9. APLIKAČNÍ PROBLÉMY V PRAXI

9.1 PROBLEMATIKA RETROAKTIVITY

Jedno křídlo teorie i praxe zastává názor, že změna výkonu ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci je přípustná pouze u ochranných opatření uložených po 1.1.2009 i přesto, že trestní zákoník takovou změnu připouští i u případů spáchaných před vstoupením zabezpečovací detence do právního řádu. Argumentují především přechodným ustanovením uvedeným v zákoně č.129/2008 Sb., které zakazuje aplikovat možnost přeměny ústavního léčení na zabezpečovací detenci v případech, kdy již probíhá výkon v minulosti uloženého léčení a nedodržování tohoto zákazu by znamenalo nepřípustné retroaktivní použití nové právní úpravy v neprospěch pachatele.

Proti tomuto stanovisku lze argumentovat tím zabezpečovací detence není trestem ale ochranným opatřením a na ně se nevztahuje zákaz retroaktivity. § 3 trestního zákoníku stanoví, že pachateli lze uložit vždy pouze takový druh trestu, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o trestném činu rozhoduje. O ochranném opatření se rozhoduje podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.

Problematiku retroaktivity trestních zákonů upravuje i Listina základních práv a svobod, která v čl. 40 stanoví, že *trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější*. Podle názoru prof. Šámala lze o změně ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci rozhodnout pouze u ochranných léčení uložených po 1.1.2009.

Některé soudy, jako např. Městský soud v Brně nebo Okresní soud Plzeň-jih. již o změně ochranného léčení na zabezpečovací detenci rozhodly zřejmě na základě

výše zmíněného stanoviska, které argumentuje pro odlišné koncepce trestů a ochranných opatření.⁸³

Já osobně se přikláním k názoru, podle něhož lze rozhodnout o změně vykonávaného ústavního léčení na zabezpečovací detenci i v případě, že ústavní ochranné léčení bylo uloženo podle předchozí právní úpravy, i vzhledem k faktu, že detence se zrodila právě z potřeby řešit mnohdy bezvýchodné situace v ústavech ochranné léčby, kdy chovanci ohrožují nejen sami sebe ale i životy personálu a spolupacientů. Domnívám se, že odepřít možnost přeměny ochranného léčení na zabezpečovací detenci by odporovalo samotnému účelu a smyslu zabezpečovací detence. Na druhou stranu musí být v každém případě zohledněna zásada přiměřenosti a detence využívána jako *ultima ratio*.

9.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE 1

Soud uložil výjimečný trest odnětí svobody v délce trvání 25 let a vzhledem k riziku budoucí recidivy uložil zabezpečovací detenci vedle trestu, která bude vykonána po výkonu trestu odnětí svobody.

Rodiče pachatele se rozvedli v jeho 13 letech a on se svým bratrem zůstal v péči matky. Nikdo z rodiny nebyl trestán, neléčil se na psychiatrii, nespáchal sebevraždu ani neužíval drogy. V rodině pachatele se nevyskytovaly žádné povahové anomálie. Pachatel je svobodný, bezdětný, nemá žádný vyhraněný zájem a je silně materialisticky založený. K jeho oblíbeným činnostem patřily noční návštěvy barů, což souvisí s jeho povoláním. Živil se jako obsluha v herně, popř. jako číšník. Poslední dva roky konzumoval pachatel alkohol téměř denně.⁸⁴

Pachatelovo jednání bylo klasifikováno jako pokus trestného činu vraždy, pokus trestného činu znásilnění, trestný čin krádeže, trestný čin neoprávněného držení platební karty, trestný čin vraždy a trestný čin

⁸³ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 38 až 39

⁸⁴ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 127

krádeže. První trestný čin spáchal na konci srpna 2009 kolem třetí hodiny ranní. Pachatel sledoval ženu, studentku vracející se z brigády na diskotéce, kde tancovala. Chytil ji zezadu pod krkem v tzv. kravaty, silně ji stiskl hrdlo, odtáhl ji přibližně 6 m od cesty a požadoval pohlavní styk, což poškozená odmítla. Bil ji pěstí do různých částí těla a rdousil ji takovou silou, že ztratila vědomí, odcizil ji kabelku, a jiné další věci v hodnotě 5.729 Kč. Druhý trestný čin byl spáchán na začátku listopadu 2009 kolem druhé hodiny ranní. Obětí byla opět žena jako u předchozího činu. Poškozená, se vracela z noční směny ze striptýzového klubu, kde pracovala a od tramvajové zastávky ji pachatel sledoval až k domu, kde bydlela. Při otevírání vchodových dveří ji zatlačil do chodby tohoto domu, a zde ji uchopil pod krkem do tzv. kravaty, silně jí stlačil hrdlo a rdousil ji až do okamžiku, kdy poškozená ztratila vědomí. Poté ji pachatel udeřil pěstí a odcizil ji věci v celkové hodnotě 11.614 Kč. Posledního činu se pachatel dopustil v listopadu 2009, když kolem páté hodiny ranní fyzicky napadl poškozenou ženu a to tak, že ji chytil zezadu kolem krku do tzv. kravaty, silně jí stiskl hrdlo, bil ji pěstí do hlavy a následně ji otočil a zepředu rdousil, což vedlo ke smrti poškozené. V tomto případě se jednalo o prostitutku, která s ním strávila předchozí noc. Ke všem činům se pachatel sám přiznal následující den po třetím skutku a to z důvodu, že měl mrtvolu v bytě a nevěděl, jak situaci vyřešit. U všech případů můžeme pozorovat, že oběti byly mladé ženy, pracující v nočních podnicích a způsob, jakým je napadl, byl téměř shodný.

9.3 PŘÍPADOVÁ STUDIE 2

Soud nařídil přeměnu ochranného léčení ústavního na zabezpečovací detenci vzhledem k neúčelnosti ochranné léčby a vysokému riziku nebezpečnosti pachatele pro společnost při jeho pobytu na svobodě

Chovanec pochází z úplné rodiny a je nejmladší z tří sourozenců. Rodiče se rozvedli, matka žije v domácnosti se svým přítelem, rodinné prostředí je sociálně slabé, nepodnětné, na dětech jsou patrné známky týrání, rodiče jsou alkoholici, sociální dávky přidělené rodině byly využívány převážně na nákup alkoholu. Dětem nebyly zajištěny ani základní hygienické podmínky a životní potřeby.

Chovanec se narodil s rozštěpem horního patra a v dětství prodělal plastické operace, které nebyly dokončeny. Z tohoto důvodu došlo k negativnímu vývoji verbálního projevu chovance, který je schopen se dorozumět jen gestikulací a nedokáže vytvořit jednoduchou větu. Chovanec není schopen samostatné existence a trpí středně těžkou mentální retardací s výraznými poruchy chování. V minulosti byl zbaven povinnosti školní docházky, byl umístěn do ústavu, kde pobýval od 14 do 20 let a od 20 let žil opět s matkou a jejím přítelem. Je zbaven ke způsobilosti k právním úkonům a pobírá plný invalidní důchod.

Chovanec se pokusil spáchat trestný čin vraždy, když ve 27 letech napadl svou matku, kterou se pokusil na dvoře jejich rodinného domu zavraždit. V době spáchání činu nebyl pro nepřičetnost odpovědný a v souvislosti s jeho duševní poruchou byly jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti vymizelé. Chovanci bylo uloženo ochranné léčení v ústavní formě. Léčba vzhledem k jeho nedostatečným rozumovým schopnostem nebyla účelná, pouze stabilizovala psychotický stav chovance. Po nabytí účinnosti nového zákona o zabezpečovací detenci soud přeměnil ochranné léčení na zabezpečovací detenci po důkladném zhodnocení závěrů odborníků z oblasti psychologie a psychiatrie. V zabezpečovací detenci je chovanec umístěn v sekci dospělých, mentálně retardovaných mužů. Přefazení chovance z výkonu zabezpečovací detence zpět do ochranného léčení nelze předpokládat vzhledem k faktu, že jeho zdravotní stav není možno žádným léčením zásadně ovlivnit.⁸⁵

⁸⁵ Löffelmannová, H., Ústav pro výkon zabezpečovací detence. Bakalářská práce. Brno 2010, s.31 až 32

10. SHRNUTÍ

Téma zabezpečovací detence jsem si vybrala z toho důvodu, že trestní právo mě velmi zajímá a chtěla jsem se zaměřit na problematiku týkající se sankcí. Práce je koncipována tak, že první kapitola pojednává vývoji zabezpečovací detence a odpovídá na otázky, proč bylo nutné vytvořit institut zabezpečovací detence a které instituce na jejím vytvoření měly největší podíl. V dalších kapitolách se zabývám právní úpravou zabezpečovací detence, zařazením detence do právního řádu mezi trestní sankce a ochranná opatření a vymezením poměru mezi ochranným léčením a zabezpečovací detencí. Dopodrobna se zabývám § 100 trestního zákoníku a zákonem o výkonu zabezpečovací detence, které jsou v souvislosti s touto tematikou klíčové. Nezapomněla jsem ani na ochranné léčení, které je velmi důležité vymežit z důvodu prostupnosti těchto dvou ochranných opatření. V kapitole komparace s německou právní úpravou popisuji vývoj zabezpečovací detence v Německu a samozřejmě reflektuji velmi zajímavou situaci, kdy Evropský soud pro lidská práva prohlásil legislativu upravující zabezpečovací detenci v Německu za porušující základní lidská práva a svobody, načež Spolkovní ústavní soud prohlásil právní předpisy upravující detenci za neplatné. V kapitole aplikační problémy v praxi jsou zahrnuty dvě kazuistiky pro ilustraci, jaký typ pachatele může být odsouzen k výkonu zabezpečovací detence.

10.1 DOPORUČENÍ

Z mého pohledu je zabezpečovací detence jistě potřebný institut, který má v systému trestních sankcí své místo. Vzhledem k tomu, že by zabezpečovací detence měla koncentrovat pachatele těch opravdu nejzávažnějších trestných činů, domnívám se, že je izolace pachatele k zajištění bezpečnosti společnosti nutná. Zároveň je ale důležité zohlednit fakt, že pachatelé jsou nepříčetní či zmenšeně příčetní, trpí duševními poruchami nebo jinými odchylkami a působit na ně léčebnými terapiemi.

V legislativní úpravě spatřuji čtyři problematická místa. Podle mého názoru ne příliš povedená novela trestního zákoníku účinná od roku 2012 zasáhla do dvou

oblastí právní úpravy zabezpečovací detence a v obou případech nešťastně. První změna se týká přeměny ochranného opatření na zabezpečovací detenci. Tyto důvody nalezneme v § 99/5. Ústavní léčení dle tohoto paragrafu již neplní svůj účel i tím, že pachatel projevili negativní postoj k ochrannému léčení a proto soud může uložit zabezpečovací detenci. Toto ustanovení rozšiřuje mantinely nastavené pro změnu ochranných opatření. Je třeba vždy mít na paměti *ultima ratio* zabezpečovací detence a její subsidiaritu k ochrannému léčení. I v případě druhé změny účinné od roku 2012 se domnívám, že předchozí úprava byla vhodnější. Zabezpečovací detence již bude hrozit, samozřejmě za splnění dalších zákonných podmínek, nejen pachatelům zvláště závažných zločinů, ale i pachatelům „pouhých“ zločinů. Smyslem zmíněné novely bylo zřejmě zmírnit striktně nastolené podmínky pro ukládání zabezpečovací detence, nicméně to ve mně vyvolává pocit, že tím narušila koncept, na kterém byla detence vybudovaná. Třetí problematické místo se už netýká novely, ale bylo v úpravě přítomno od samého začátku. Diskutabilní je, zda je možné aplikovat ustanovení o zabezpečovací detenci na případy starší, které se staly v době, kdy detence neexistovala. Podle mého názoru to možné je. Samozřejmě se dotýkáme problematiky retroaktivity, která v trestním řádu právního státu nemá své místo. Já osobně se přikláním k argumentu, že s ochrannými opatřeními lze zacházet odlišně než s tresty, kterých se ustanovení o zákazu retroaktivity týká, a proto je možné za splnění všech zákonných podmínek detenci uložit i zpětně. Podle mého názoru je účelem tohoto institutu vypořádat se s nebezpečnými pacienty, kteří spáchali trestné činy v minulosti. Líbí se mi také názor Spolkového ústavního soudu v Německu, který v podobných kauzách argumentoval tak, že zájem na ochraně společnosti před nebezpečnými pachateli je prioritní i za tu cenu, že ustanovení platí zpětně. S tímto názorem se však neztotožnil Evropský soud pro lidská práva, který konstatoval, že v Německu dochází k porušování lidských práv. Tento rozsudek by měly reflektovat soudy při své rozhodovací činnosti v jakékoli souvislosti se zabezpečovací detencí, protože i pachatelé umístění do zabezpečovací detence v České republice se mohou dovolávat spravedlnosti u Evropského soudu pro lidská práva, jelikož i Česká republika je signatářem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dle mého názoru poslední problematický bod je přípustění možnosti uložení zabezpečovací detence u věkové kategorie

mladistvých. Domnívám se, že v případech mladistvých delikventů by bylo vhodné ukládat jiné sankce než zabezpečovací detenci, která by mohla negativně ovlivnit jejich vývoj.

11. ZÁVĚR

Cílem poměrně nové právní úpravy zabezpečovací detence bylo zavést do našeho právního řádu dosud chybějící nové ochranné opatření. Pro vytvoření představy o novém právním institutu bylo nutné nasbírat informace a zkušenosti ze zahraničních úprav, kde tento typ opatření již léta fungoval. Hlavním vzorem pro českou úpravu byla právní úprava Spolkové republiky Německo, kde detence funguje od třicátých let minulého století. Potřebnost zavedení institutu zabezpečovací detence byla v České republice diskutována mnoho let, jak právníky, tak psychiatry, zhruba od devadesátých let se prosazením tohoto institutu zabývaly výbory Psychiatrické a Sexuologické společnosti ČSL. Právní úprava zabezpečovací detence byla součástí rekonstrukce trestního práva hmotného, nicméně zúžená a zjednodušená byla převzata již do novely trestního zákona č. 140/1961 Sb., provedené zákonem č. 128/2008 Sb. s účinností od 1.1.2009. V úplném znění byla zabezpečovací detence zakotvena v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010. Zabezpečovací detence je typem ochranného opatření, které má vyřešit letitý problém s výkonem ústavní ochranné léčby zvláště nebezpečných pacientů v psychiatrických léčebnách a hlavním úkolem je ochrana společnosti před pachateli, kteří spáchali závažnou trestnou činnost. Je ukládána bez rozlišení věkové kategorie dospělých a mladistvých především nepřičetným pachatelům, kteří se dopustili v důsledku své duševní choroby činu jinak trestného naplňujícího znaky zločinu, zmenšeně přičetným, kteří se dopustili zločinu ve stavu vyvolaném duševní poruchou a recidivistům zneužívajícím návykové látky, kteří se pod vlivem těchto látek, dopustili nebezpečných zločinů. U těchto osob existuje reálný předpoklad, že se budou i v budoucnu takového závažného jednání dopouštět. Zabezpečovací detence je v trestním zákoníku zařazena mezi ochranná opatření, což může vyvolávat určité pochybnosti, neboť se v ní projevují výrazné sankční prvky jako teoreticky neomezená doba trvání a důslednější izolace pachatele od společnosti. Potřeba

uložení zabezpečovací detence není primárně určována povahou a závažností činu pro společnost, ale zejména potřebou izolace a léčení pachatele. Takovému pojetí odpovídá i zásada subsidiarity zabezpečovací detence k ochrannému léčení. Tam, kde postačí trestní sankce méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce citelnější. Zabezpečovací detence bude přicházet v úvahu jen v případech, kdy půjde o osoby, u kterých můžeme reálně předpokládat, že ochranné léčení by nebylo účelné a nevedlo by k dostatečné ochraně společnosti. Soud hodnotí nebezpečnost osoby pachatele a povahu jeho duševní poruchy na základě znaleckých posudků, které představují stěžejní důkaz. Soud dále zvažuje možnost působení na pachatele a přihlíží k tomu, zda bylo na pachatele v minulosti působeno ochranným léčením. Podmínkou pro uložení zabezpečovací detence avšak není předchozí uložení ochranného léčení a selhání pachatele při jeho výkonu. Zabezpečovací detence je krajním opatřením a lze ji uložit až v případě, kdy ostatní prostředky selhávají. Velmi diskutovanou se stala novela účinná od roku 2012. Zákon touto novelou připouští uložit zabezpečovací detenci pachatelům, kteří spáchali „jen“ zločin za splnění dalších zákonných podmínek a umožňuje přeměnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci za podmínek stanovených v § 99/5 trestního zákoníku. Vždy je třeba mít na paměti, že při ukládání sankcí nelze vycházet pouze z jednoho paragrafu, ale z právního řádu jako celku. Vždy musí být zohledněna výše zmíněná zásada subsidiarity, která by měla zabránit, aby se do zabezpečovací detence dostali pachatelé, pro které by jistě byl vhodnější jiný trest. Zabezpečovací detence zatím není tolik využívaná, to však neubírá nic na jejím významu. Podle odborníků je recidiva osob, které byly umístěny v zabezpečovací detenci podstatně nižší, ačkoli ani dlouhodobý pobyt nezaručí zabránění recidivě na sto procent.

12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie, učebnice, sborníky

Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010

Přesličková, H., Tomášek, J., Zeman, P., Vybrané problémy sankční politiky. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, s. 21

Novotný F. a kol., Trestní zákoník 2010, EUROUNION, Praha 2010, s. 212 až s. 213

Válková, H., Stočesová, S. (ed.) Detence-nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachatel? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2005

Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, s. 549 až s. 552, marg. č. 782 až marg. č. 784, s. 194 až s. 203, marg. č. 314 až marg. č. 324

Šámal P., a kol. Trestní zákoník I, 2009, § 1 až 139, Komentář s. 656 až 684 a s. 1042 až s. 1058

Šámal P., a kol. Trestní zákoník II, 2009, § 140 až 421, Komentář s. 2914

Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva, 1. vydání, Praha, Lexis Nexis, 2009, díl první Tresty a ochranná opatření, s. 247 až s. 251

Vantuch, P., Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011, s. 349 až s. 357

Škvain P., Zabezpečovací detence v osnově trestního zákoníku a návrhu zákona o výkonu zabezpečovací detence. ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURUDUCA 2, s. 109 až s. 115

Tröndle H., Fisher T., Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 51. Auflage, s. 534 až s. 548

Joecks W., Klaus M., Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch §52-79b, Verlag C.H. Beck, s. 391 až s. 464

Schrönke A., Schröder H., Strafgesetzbuch, Kommentar, 27. Auflage, s. 944 až s. 957

Gropp W., Strafrecht Allgemeiner Teil, Dritte überarbeitete und erweiterte Auflage, s. 555 až s. 560

Jelínek, J., Trestní právo hmotné, obecná část, s. 430

Solnař V., Fenyk J., Císařová D., Systém českého trestního práva, s. 4

Sotolář V. Systém Československého trestního práva: Tresty a ochranná opatření
1.vyd. Praha:Academia, 1979, s. 183

Právní předpisy, interní předpisy

Usnesení představenstva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv
a svobod

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

Zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky

Strafgesetzbuch (StGB), Trestní zákon Spolkové republiky Německo

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 129/2008 Sb. – sněmovní
tisk č. 251/2007

Sněmovní tisk 297, doplnění § 99/5

Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 21/2010

Judikatura

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva 2BvR 2029/01 ze dne 17.12.2009

Judikát německého Spolkového ústavního soudu ze dne 4.5.2011 2BvR 2365/09,
2 BvR 740/10, 2 BvR 2333/08, 2 BvR 571 /10, 2 BvR 1152/10

Časopisecké zdroje

Válková H., K trestněprávnímu obsahu duševní poruch a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence. Trestněprávní revue 9/2011, s. 253 až s. 256

Šámal P., Škvain P., Rechtliche Regelung der Sicherungsverwahrung in der Tschechischen Republik, MschrKrim 94.Jahrgang – Heft 4 – 2011, s. 285 až s. 295

Přesličková H., Tomášek J., Zeman P., K navrhované právní úpravě institutu zabezpečovací detence. Trestní právo, 2004, č. 8, s. 21 až s. 24

Šámal P., Škvain P., Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2005, č. 12, s. 309 až s. 313

Král V., K institutu zabezpečovací detence v návrhu nového trestního zákona, Trestněprávní revue 2004, č. 12, s. 337 až s. 338

Bajcura, L., Inspirace pro český detenční ústav. České vězeňství, 2005, č.2, s.24 až s. 25

Herczeg, J., Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. Trestněprávní revue, 2005, č. 8, s. 201 až s. 204

Hájek, S. Profilace vězeňských zařízení v České republice. Kriminalistika, 1993 č. 1, s. 65

Šámal P., Karabec Z., Ke koncepci rekodifikace trestního práva hmotného. Právník. 2000, roč. 139, č. 4, S.351.ISSNO231-6625, s. 349 až s. 351

Internetové zdroje

www.vscr.cz/veznice-brno-20/informacni-servis-1568/aktualita-215/vanocni-besidka-chovancu

www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/mapa-veznic-vazebnich-veznic-a-detencnich-ustavu-cr-5401

www.vscr.cz/veznice-brno-20/zakladni-informace-21.html

www.vscr.cz/veznice-opava-83/

www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746

www.ferovanemocnice.cz/prava-osob-s-dusevni-nemoci-30/ochranne-leceni-98.html

www.vscr.cz/veznice-brno-20/o-nas-1567/organizacni-struktura-498/

www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2005/02/brichcin.html

Jiné

Löffelmannová, H., Ústav pro výkon zabezpečovací detence. Bakalářská práce. Brno 2010

Romancová, K., Ukládání a výkon zabezpečovací detence. Diplomová práce. Plzeň 2011

Halámka J., Marková P., *Entwicklung der Sicherungsverwahrung in der deutschen Regelung. Sicherungsverwahrung im tschechischen StGB*, Deutsch-tschechisches Seminar zur Kriminologie und zum Strafvollzug, Universität Passau

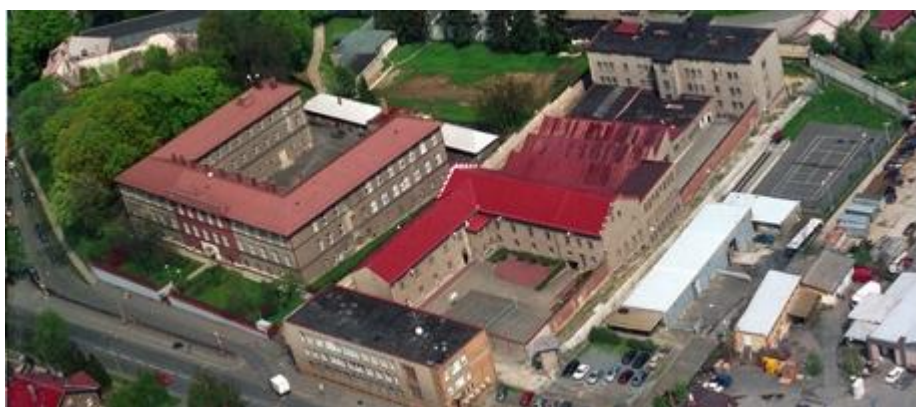
Miléřová D., Diplomová práce – sankční systém trestního práva v novém trestním zákoně , 2010, Masarykova universita v Brně

13. PŘÍLOHY

Příloha č. 1, Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno

Příloha č.2, Věznice Opava

14. SUMMARY

Security detention is an institute, which became part of the effective legislation of the Czech Republic on 1 January 2009. The aim of the new security detention legislation was to introduce the protective measures that are currently missing, into our legal system. To gain an idea of this new legal institute, it was necessary to compile information and the experience of international arrangements, where this type of measure has been applied for years. The main model for the Czech legislation was the legislation of the Federal Republic of Germany, where they have operated detention institution since the 1930s. Security detention is intended for perpetrators of serious crime, who present a high risk to society and it is also an alternative sanction with the focus on solving the long-standing problem of anti-social convicts who have been placed in detention centres. The conditions in these centres are inadequate in terms of treating highly dangerous inmates. These individuals often escape from the detention centres, and attack staff and other patients. It is therefore a logical consequence that the idea of the need to watch over these dangerous inmates was born. The primary emphasis of security detention is on the safety and protection of society against the perpetrators of serious crime. In addition, the personnel of the security detention aim to re-socialize these offenders by treatment in psychological and pedagogical rehabilitation programmes. It is a non-medical, re-educational institution. Security detention is imposed regardless of age, for example, on adults as well as adolescents and especially on insane offenders who have committed a crime because of their mental illness. It is also imposed on less sane offenders, who committed a crime in a state of induced mental disorder and on repeat offenders who under the influence of addictive substances, committed dangerous crimes. For these people, there is a realistic expectation that they will again commit such serious crimes in the future. When imposing security detention, it is necessary to note that it is the *ultima ratio* for a criminal sentence. It is the consequence of an illegal act which needs to be controlled by means of the criminal only in extreme cases, where it fulfils a subsidiary role to the protective measure. Security detention is an institution with elements of medical institution and it replaces other forms of detention centres. The more severe element is particularly seen in

the theoretically unlimited duration of detention and in the more consistent isolation of the offender from society. Since 1.1.2012, an amendment to the law has come into effect, which abandons certain strict criteria for imposing security detention and extends the range of cases to which the courts may be able to apply the provision of security detention. Security detention is a last resort, which is imposed only if the objective cannot be achieved by other means.